

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenije in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRRA

Problem emigranata je tek jedan dio
općeg ekonomskog, političkog i mo-
ralnog problema Evrope i jedino rje-
šenjem tih problema može da se au-
tomatski riješi i problem emigranata.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

PROBLEM EMIGRANATA

Konferencija za emigrante u Evianu završila je radom 14. o. mj. Na posljednjoj sjednici izradjena je rezolucija, koja se sastoji od općeg dijela, od preporuka i tehničkih savjeta o iseljavanju, odnosno naseljavanju emigranata.

U općem dijelu rezolucije stoje ove konstatacije:

1. konstatira se da sudbina emigranata iziskuje međudržavno rješenje;

2. konstatira se da nedobrovoljna emigracija velikog broja osoba raznih vjera, poziva i životnog standarda ugrožava svjetsku privredu;

3. konferencija konstatira da je nedobrovoljna emigracija velikih masa poprimila tolike razmjere, da će sva pitanja vjere i rase ugroziti napredak u poboljšanju međunarodnih odnosa; 4. konferencija još jednom ističe potrebu što bržeg i djelotvornijeg rješenja emigracionog pitanja u okviru zakona i vladajućih metoda;

5. konferencija se nada, da će emigracione zemlje dozvoliti da nedobrovoljni emigranti ponesu sa sobom svoje stvari i imetak i da će ih iseljavati po sistematskom planu;

Konferencija će nastaviti radom 3. avgusta u Londonu kao stalni organizam sastavljen od pretstavnik USA, Velike Britanije, Francuske i pretstavnik dviju ostalih manjih država, a pod predsjedanjem pretstavnik Sjedinjenih američkih država.

U početku konferencije činilo se da će ona raspravljati o svim političkim emigrantima. To je bila i namjera predsjednika USA Roosevelta kada je dao inicijativu za saziv te konferencije. Ali Rooseveltov idealizam sukobio se s takozvanim političkim realizmom evropskih država u prvom redu Francuske i Engleske. Te dvije države su nastojale svim silama da Rooseveltov prijedlog svedu jedino na raspravljanje o emigrantima iz Njemačke i Austrije, jer im u današnjoj političkoj situaciji nije išlo u račun da se postavlja principijelno pitanje o svim političkim emigrantima. Jer tu je, na primjer i velika talijanska politička emigracija, koja vrlo aktivno djeluje i koja samo u Francuskoj i Americi izdaje desetak listova raznih antifašističkih smjerova, počevši od don Sturzovih katolika i građanske lijevice preko socijalista («Il Nuovo Avanti»), komunističara («L'Unita»), Talijanskog pučkog fronta («La voce degli italiani»), pa do pristajša Trockijeve IV internacionale («Avanti») Usprkos poznatog telegrama Rooseveltu kojega su potpisali najistaknutiji tal. emigranti, sveučilišni profesori, bivši predsjednici vlada, ministri, narodni zastupnici, novinari, književnici itd. (Salvemini, Nitti, Sforza, Silone itd.) konferencija nije o problemu talijanskih emigranata raspravljala. U javnost nije o tome ništa prodrlo, budući da je većina sjednice bila tajna. Razumljiva je težnja Francuske i Engleske da se o tom pitanju ne raspravlja, naročito sada kada je pitanje primjene englesko-talijanskog pakta postalo tako osjetljivo u vezi sa Španijom i kada Engleska poduzimlje sve sile da sklone Francusku i Italiju na sporazumjevanje.

Prema tome, Engleskoj i Francuskoj nije išlo u račun da se konferencija bavi uopće pitanjem političke emigracije, a šta može evropski »realizam« da napravi od američke ideje najbolje nam svjedoči današnje stanje Wilsonovog Društva naroda.

I drugi faktori su sprječavali proširenje konferencije. Iza Francuske i Engleske djelovali su u tom pravcu naročito Židovi. Oni su nastojali ograničiti konferenciju samo na pitanje protjeranih Židova iz Njemačke i Austrije. Budući da su se te njihove težnje poklapale s težnjama Francuske i Engleske, Židovi su u tome skoro potpunoma uspjeli, jer konstatacija u rezoluciji o »nedobrovoljnoj emigraciji velikog broja osoba raznih vjera«, je samo platonске naravi da se zadovolji Roose-

RASIZAM U ITALIJI

Dekalog talijanskog rasizma — Fašizam usvaja rasističku i antisemitsku ideologiju nacionalsocijalizma

Već nekoliko godina opažala se u jednom dijelu talijanske štampe protužidovska propaganda, a u posljednje vrijeme je oštra rasistička i antisemitska kampanja poveo Roberto Farinacci, bivši tajnik fašističke stranke, u svom listu »Regime fascista«. U tom listu je senator Longo razlagao

kako je internacionalno židovstvo ne samo antihitlerovsko, već i antifašističko, pa su prema tome i talijanski Židovi antifašisti.

Nato su kampanju prihvatili i drugi listovi, kao »Vita Italiana«, pa rimski »Tevere« i revija »Quadri« u kojoj je talij. publicista Interlandi počeo zastupati tezu, da treba uspostaviti jednu »Carta di Cultura«, koja će postaviti granicu između židovske i čiste talijanske duhovne produkcije. »Tevere« je kampanju započeo tako, da je objavio 1650 imena talijanskih židovskih porodica, da bi na njih svratio pažnju. — Javio se i poslanik Paolo Orano, koji važi kao autoritet za socijalna i filozofska pitanja fašizma. On je objavio čitavu knjigu: »Židovi u Italiji«. U toj knjizi postavlja Orano sukob fašizma i cionizma na internacionalnu i nacionalnu bazu. On dokazuje, da postoji nepremostivi jaz između internacionalnog židovstva i fašizma i da se te dvije snage sukobljuju na svim frontovima, u Rusiji, Španiji, Francuskoj, Engleskoj itd. On je nastojao dokazati na toj osnovi i sukob Italije i Velike Britanije na Mediteranu i mnoge druge pojave. Dedukcijom je došao Orano do toga, da cionizam talijanskih Židova predstavlja negativnu pojavu i opasnost i da čak i prećutna simpatija talijanskih Židova prema internacionalnom židovstvu znači neprijateljstvo prema Italiji. Zato je potrebno, da se Talijanski Židovi deklariraju kao protivnici židovskog pokreta u svijetu i pristalice fašizma. — Filozof Evola je također napisao više rasprava i brošura o tom pitanju. I on postavlja

pitanje talijanskih Židova u okvir svjetske politike i zaključuje, da sa tog staništa Italija mora zauzeti otvoreni antisemitski stav, jer se radi o sukobu dvaju imperijalizama.

Tako je, eto, kroz štampu i kroz publikacije počelo da se formira jedno raspoloženje, i javnom mišljenju je sugerirana potreba jednog antisemitskog stava. S vremenom se je i u štampi, koja nije ovako direktno učestvovala u akciji, opazila izrazita antisemitska tendencija: u pisanju o francuskom ljevičarskom pokretu, o utjecajima u republikanskoj Španiji, o palestinskim događajima, o konferenciji u Evianu za emigraciju itd.

Tršćanski »Piccolo« je bio ustao u obranu tršćanskih Židova kada je »Regime fascista« napao te tršćanske Židove. »Piccolo« — kojega je osnovao i kojega vodi do danas Židov, alj ujedno i predratni iredentista, Mayer — dokazivao je zasluge tršćanskih Židova za talijanstvo Trsta. Te zasluge ne može niko opovrgnuti, a naši predratni nacionalni radnici u današnjoj Julijskoj Krajini znadu

koliko su tršćanski Židovi doprinisili talijanskom iredentističkom pokretu i borbi protiv nas

u tim krajevima. Međutim »Piccolo« utjecaj nije mogao skrenuti represalije protiv

veltovom idealizmu i javnosti obih Amerika, koji su tu konferenciju shvatili onako kao i Roosevelt, što se vidi i po govoru pretstavnik Kolumbij. Yepesa, koji je naglasio da se ne radi samo o židovskim, nego i o katoličkim antifašističkim, a možda sutra i o fašističkim bjeguncima, pa je opomenuo svijet, da ne pusti da dvije hiljade godina stara kršćanska kultura propadne u strašnoj katastrofi.

Oni koji dobro poznaju zakulisne borbe u Društvu naroda i sličnih konferencija bili su već u početku skeptični. Tako je ženevski međunarodni »Journal des Nations« pisao već u početku konferencije da je ona umrla pri porodu i to zato, što su britanska i francuska vlada ugušile svojim realizmom Rooseveltov idealizam. List kritizira kao nelogično isticanje pitanja smještenja bjegunaca, kada prethodno treba riješiti pitanje dokumenata bjegunaca i njihovog uposlenja. Pitanje dokumenata pak pokreće pitanje mogućnosti izlaza iz zemlje, koja ih progoni i ulaza u

Židova, što se vidi i po konfinaciji tršćanskog Židova Eppingera o čemu smo prošlog tjedna javili.

To sve veće i veće naginjanje k rasizmu i antisemitizmu shvaćeno je već pred pola godine ozbiljno u velikoj evropskoj štampi. Tako je londonski »Times« pred pola godine po prvi put priopćio dopis svog rimskog dopisnika o protusemitskoj kampanji fašizma. Po mišljenju britanskih političkih krugova

pojačanje protužidovske propagande u Italiji dokaz je i sve tijesnije suradnje između fašizma i nacizma,

pa oni naravno s toga gledišta promatraju razvitak događaja. Za britanske političke krugove je protužidovska kampanja u Italiji tim ozbiljnija, jer je uperena protiv Židova kao saveznika britanske imperialne politike, posebno na Bliskom Istoku.

U svom dopisu iz Rima »Times« je tada pisao i ovo: »Fašizam je dao u posljednje vrijeme više nego jedan dokaz o pojačanju utjecaja nacizma. Uvodjenje pruskog vojničkog paradnog koraka, tzv. gušćeg koraka, bilo je najnoviji dokaz ove tendencije fašizma, da slijedi nacizam. Sada se pak mora tomu dodati protužidovska akcija kao jedan od raznih kulta nacizma, koji su kopirani u Italiji, da se istakne realnost i snaga osi Berlin—Rim. Talijanski nakladnici su službeno opomenuti, da ne smiju bez posebne dozvole izdati knjigu nijednog talijanskog Židova te da se ne smije prevesti na talijanski jezik knjiga bilo kojeg vanjskog Židova. Ujedno je određeno, da se ne smiju davati kazališna djela vanjskih Židova, te je zabranjeno Židovima govoriti na radiu.«

Po svemu tome se vidi da sadašnja službena proklamacija rasističkih teorija nije došla neočekivano. Kao što je već poznato iz dnevnih štampa, 14. o. mj. je »Giornale d'Italia« objavio pod naslovom »Fašizam i problem rase«, da je jedna grupa učenjaka, većinom sveučilišnih profesora, izradila pod vodstvom ministra prosvjete Alfieria jedan elaborat u kojem se precizira stav fašizma prema rasnom problemu. Taj elaborat se dijeli u deset dijelova (»Deset zapovjedi«) i počinje konstatacijom da polazeći s biološkog staništa, postoje različite rase kao i razne grupe i podgrupe, ali to ne znači — velj; se doslovno u tom saopćenju — da se može a priori ustvrditi da postoje superiornije i inferiornije rase, već jedino to da postoje različite ljudske rase.

Talijanski fašizam — nastavlja se u tom saopćenju — priznajući ovu konkurenciju koja se ne temelji na historičkim, jezičnim i religioznim razlikama na kojima su formirane pojedine nacije, smatra da se Talijani ne diferenciraju od Francuza, Nijemaca, Turaka, Grka i drugih naroda samo time što govore drugim jezikom i imaju drukčiju povijest, nego da te razlike dolaze prvenstveno otuda što je njihova rasna struktura različita.

Stanovištvu Italije arijskog je porijekla, čije je rasne odlike sačuvalo, jer osim invazije Langobarda nikakve druge invazije, a po najmanje afričke, nisu ostavile na kakvog utjecaja na rasnu fizionomiju Talijana. Na krvnom srodstvu osigurano je postojanje talijanske rase

i zato se Talijani s pravom smatraju rasistima, jer sve što je fašizam stvorio ima rasistički osnov.

druge zemlje, koje ne će primiti emigrante ili ih odbacuju jedna drugoj kao »lopte kod tenisa«, dakle pitanja politička, pred kojima je odbor pretstavnik vlada u Evianu zatvarao oči. »Journal des Nations« također kritizira držanje nekih židovskih organizacija koje su htjele organizirati problem od općenitog pojma »politička emigracija« — koji cilj je postavio Roosevelt — na užji pojam židovske emigracije, pa ustaje protiv ovakvih »realističkih« shvaćanja, ističući, da je problem cjelovit i da svi emigranti kao takovi zaslužuju jednaku pažnju i saučešće.

S tim stanovištvom »Journal des Nations« slažu se svi politički emigranti i traže da se problem političke emigracije postavi na širu bazu. To neće, sigurno, uspjeti, zasada, jer je to tek jedan dio općeg ekonomskog, političkog i moralnog problema Evrope i jedino rješenjem idejnog i s time i političkog problema Evrope moći će se automatski riješiti i pitanje političke emigracije (b)

Rasna koncepcija u Italiji isključivo je talijanska, sa biološkog gledišta, alj bez ikakvih filozofskih ili religioznih intencija. Zato ova rasistička koncepcija, koja je isključivo talijanska i ima arijsko-nordijski karakter, ne može da se uzme kao jednostavno uvodjenje njemačkog rasizma u Italiju. Što se tiče Židova oni ne pripadaju talijanskoj rasi, jer su jedini od svih stanovnika Italije kroz vijekove sačuvali svoj rasni individualitet.

Deseti član tog dekaloga tumači štetnost bračne veze između Talijana i nearijskih vanevropskih rasa.

Taj dekalog su prenijeli svi talijanski listovi, nekoi i s komentarom

pozivajući se na »Protokol sionskih mudraca«, kojega je preveo na talijanski fašistički antisemitski ideolog Giovanni Preziosi prikazujući čitateljima taj

»Protokol« kao originalno djelo Židova, premda je već više puta dokazano, pa čak i na sudskim raspravama, da je taj »Protokol sionskih mudraca« falsifikat kojega je prije rata falsificirala ruska Ohrana da opravda pred Evropom progone Židova. Od novina u našim krajevima naročito se zadarski »San Marco« zanio za tom rasističkom proklamacijom, dok tršćanski »Piccolo« donosi taj dekalog na prvoj strani, alj bez ikakvog komentara. — (t.)

OB PREDSTOJEĆEM KONGRESU MANJŠIN

V nemškoj reviji za problem evropskih manjšin »Nation und Staat«, ki izhaja še vedno na Dunaju, je objavil prejšnji urednik tega mesečnika in sedanjí glavni tajnik manjšinskih kongresov Fr. Uecküll članek, o katerem razpravlja o predstojećem manjšinskem kongresu. Kongres bo, kakor je naš list že poročal, konec avgusta, in sicer tokrat na pravni fakulteti švedskega vseučilišča v Stockholmu.

V začetku svojega članka pobija avtor mnenje, da bi bili ti kongresi v zvezi z Društvom narodov, za katero pa ne rabi nemškega izraza »Völkerbund«, temveč očitno s posebno tendenco »Ligue des Nations« in kateremu obeta skorajšnji konec.

Res je, da so manjšinski kongresi skušali prepričati Društvo narodov da so dolžni, ki jih je prevzel kot garant za mednarodno manjšinsko zaščito, ne samo ena njegovih bivstvenih, temveč tudi ena najbolj hvaležnih nalog. »Vodilnim osebnostim kongresov pa je bilo od vsega začetka jasno, da se mora iskati praktična rešitev narodnostnega problema v prvi vrsti na notranjdržavnem polju«. To pa seveda ne izključuje prepričanja, da je ta problem tudi v meddržavnem življenju narodov eden najvažnejših.

Nato podaja avtor pregled narodnih manjšin v Evropi, pri čemer abstrahira od Evropske Rusije. Vse te narodne manjšine (35—40 milijonov) skupaj ne zaostajo za raznimi velesilami, toda tudi marsikatera manjšinska skupina zase prekaša veliko samostojnih držav, pri čemer pa ni vpoštetihih onih osem najmanjših držav, ki imajo skupaj manj neg 1 milijon prebivalcev.

Od teh 40 milijonov manjšin jih je 27 zastopanih na manjšinskem kongresu. Levji del imajo Nemci s svojimi manjšinami v Belgiji, Češkoslovački, Danski, Estonski, Italiji, Jugoslaviji, Livonski, Litvi, Ogrski, Poljski in Rumuniji. Po številu manjšinskih skupin sledita Rusija z manjšinami v Češkoslovački, Estonski, Livonski, Litvi, Poljski in Rumuniji, ter Madžarska z manjšinami v Češkoslovački, Jugoslaviji in Rumuniji. Dalje so zastopane slovenska in hrvaška manjšina v Italiji in Avstriji (Uecküll piše še samo Avstrija in ne Nemčija!), češkoslovaška iz Avstrije, Grška iz Italije (Dodekaneza), beloruska iz Poljske, katalanska, galicijska in baška iz Španije, švedska iz Estonske, ter ukrajinski manjšini iz Poljske in Rumunije. Tokrat omenja Uecküll tudi bolgarski manjšini iz Rumunije in Jugoslavije.

Ob zaključku ponavlja avtor stališče kongresov pri obravnavanju manjšinskih problemov, ki izključuje principijelno obtožbe proti posameznim imenom navedenim državam. Kongres noče in ne more biti nobeno orodje sile, pač pa hoče biti orodje pri izdelavi in proglasitvi ideje o evropskem redu in pravu.

Broj našeg čekovnog računa

je 36.789. Ako nemate naše čekovne uplatnice, možete na svakoj pošti kupiti za 25 para praznu čekovnu uplatnicu, na njoj ispisati našu adresu i broj ček. računa 36.789 i poslati dužnu pretplatu.

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Teška nesreća u Krapanskom rudniku

Pula, 20. jula 1938. — U Krapanskim ugljenokopima u dolini rijeke Raše, nastala je u jednom rovu eksplozija, pa je pri tome srušen dio rova. Pri ovoj katastrofi poginula su dva rudara, Tomo Jurčić iz Sv. Martina i Marijan Čekić iz Zminja stari svaki 37 godina, dok je ranjeno još 6 rudara.

SINDIKALNE DAJATVE

S tekoćim letom so bile sindikalne dajatve trgovcev kakor tudi njihovih nameščenecv preosnovane. tako da bodo članske in dosedanje izkazniške pristojbine opuščene, zato pa se bo povišal obči obvezni sindikalni prispevek. Obe pristojni sindikalni organizaciji že pripravljata potrebne odredbe, ki bodo v kratkem uveljavljene z retroaktivno močjo od 1. januarja t. l. dalje.

Po načrtu teh sprememb, ki ga je deloma objavil nedeljski »Piccolo«, bodo znašali sindikalni prispevki za trgovce na osnovi njihovih čistih dohodkov, dognanih za kategoriji B in C 1: pri dohodkih do 2000 lir na leto po 20 lir, od 2000 do 4000 po 51, od 4 tisoč do 5 tisoč po 60, od 5 tisoč do 25 tisoč za vsakih sto lir dohodkov po 1.50 lire več ko 60 od 25.000 do 100 tisoč za vsakih sto lir dohodkov po 2 lire več, pri dohodkih na 100.000 lir pa po 2500 lir letno. Minimalni prispevki bodo znašali v vsakem primeru po 20 lir. Za krošnjarije in sejmarije bodo izdane posebne odredbe.

Glede sindikalnih prispevkov trgovskih nameščenecv pa določa načrt, da bodo plačevali delodajalci po 0.40, nameščenici sami pa 0.85 lir za vsakih 100 lir svojih plač in ostalih prejemkov. Za delodajalca pa skupne sindikalne dajatve za vse njegove nameščenice ne bodo smele presegati 5000 lir.

Smrtna nesreća na radu

Pula, jula 1938. — Kod Montrilja (Motovun) vadi se od nekog vremena bauxit. Kapanjem bauxita su zaposleni većinom okolišni seljaci. Iako manje nego u Krapanskom rudniku, događaju se češće nesreće i pri vadjenju bauxita. Tako je ovih dana usmrćen na radu kod Montrilja 28-godišnji Anton Rajko Matin iz Montrilja. Koš kreat bauxitom otkacio se dok ga je dizalica vukla iz rova i pao je ravno na Rajka Antona koji je ostao na mjestu mrtav.

Nesreća z granato

Gorica, julija 1938. — Sredi pretekloga tedna se je pripetila v Panovcu pri Gorici strašna nesreća z granato, ki je ostala v zemlji še od svetovne vojne. Nabiralci starega železa Josip Sušič, Valentin Simič, Ludvik Merlak, Alojz Piccolo in železničar Gazela so se podali iz Rožne doline proti Panovcu, kjer so v gozdu našli veliko granato kalibra 150 mm. Seveda so se takoj lotili odpiranja in pri tem neprevidno udarjali po vžigalniku, ki so ga hoteli odstraniti. Pri taki nepazljivosti je nekdo udaril na vžigalnik in v trenutku je nastala strašna eksplozija, ki jo je bilo slišati daleč naokoli. Ljudje so slutili nesrečo in so takoj pohiteli na kraj, kjer je bilo slišati eksplozijo. Tu se jim je nudil strašen prizor. Tri nesrečneže je granata dobesedno raztrgala na kosce in pometala 50 m naokrog. To so bili Simič, Gazela in Piccolo. Ostala dva pa sta zadobila več strašnih ran in zaradi tega sta izgubila mnogo krvi. Z vso naglico so ju prepeljali v bolnišnico, kjer pa sta po kratkem času umrli vsled izkrvavitve. Oblasti so bile takoj alarmirane o dogodku in na kraj nesreče je prišla preiskovalna komisija, da bi ugotovila vzroke nesreče. — Tako veliko nesrečo ljudje že deli časa ne pomnijo, čeprav so na žalost nesreče z vojnimi strelivom češče in se navadno končajo s smrtnimi žrtvami. Ta nesreća je napravila v mestu in okolici zelo globok vtis.

Druga slična nesreća se je pripetila v Ravnah na Baniški planoti. Dečka Anton in Jože Pisk sta našla granato in jo hotela kajpada odpreti. Od eksplozije je bil takoj ubit Anton. Jožeta pa so odpeljali takoj v bolnišnico, kjer še vedno visi med življenjem in smrtjo.

Za uboj sina 4 leta zapora

Gorica, julija 1938. — Pred reškimi sodiščem se je moral zagovarjati Ivan Grlić. Prema za uboj svojega sina. Ko je 24. maja lanskega leta prišel domov skupaj s sinom, ga je v pijanosti ozmerjal, da je len itd. V prerekanju je v razburjenosti in nagli jezi pograbil za vilo in z njo udaril sina po glavi, da mu je počila lobanja. Sina so takoj prepeljali v reško bolnišnico, kjer je po enem mesecu umrl. Državni tožilec je predlagal za kazen 9 let zapora utemeljujoč, da je dejanje bilo izvršeno v premeditaciji. Končno pa je zmagalo mišljenje branitelja, ki je vztrajal na tem, da je obtoženec zakrivil samo zlorabo sredstva v poboljševalne namene. Obsojen je bil na 4 leta zapora.

PRIRAST STANOVNIŠTVA ISTRE

Pazinština je najplodnija, dok se istarski Kras i Liburnija najslabije množe

Prema službenim talijanskim statistikama, porast stanovništva Istre u 1937 god. izgledao je ovako:

U Puljskoj općini je bilo 825 novorodjenih, dok je općina Pazin imala 491 novorodjenog. Labin (svuda se misli općina, a ne samo sjedište općine) imao je 289 novorodjenih, Piran 281, Raša 248, Buzet 244, Vodnjan 242, Kopar 241, Poreč 222, Motovun 207, Izola 199, Barban 182, Rovinj 179, Zminj 176, Cres 195, Umag 148, Dekani 141, Buje 139, Oprtalj 134, Tinjan 126, Mali Lošinj 122, Vrsar 120, Plomin 118, Lanišće 110, Marezige 112, Šmarje 107, Boljun 102, Višnjan 98, Kanfanar 93, Svetvincent 92, Vižnada 90, Grožnjan 73, Bale 67, Črni Vrh 66, Novigrad 62, Roč 54, Susnjevica 47, Hrpelje 43, Nerezine 29, Veli Lošinj 18, Osor 16, Brioni 5.

Ali zanimljiva je razlika između rođenih i umrlih, jer nam jedino ta razlika daje sliku porasta stanovništva. Iz te razlike se vidi da nije Pula na prvom mjestu po prirodnom prirastu stanovništva, već da Pazinština zauzima prvo mjesto.

Pula dolazi tek iza deset ostalih istarskih općina.

Najveći prirast pokazuje Pazinska općina s razlikom između živih novorodjenih i umrlih od 197, Labin 178, Raša 151, Barbari 126. Zatim dolazi Vodnjan sa 118, Zminj 99, Izola 88, Poreč 85, Piran 85, Umag 82, Motovun 77, dok Pula s razlikom od 74 (825 novorodjenih i 751 umrlih) dolazi tek na jedanaesto mjesto. Marezige 67, Kopar 64, Buzet 61, Osor 59, Svetvincent 55, Cres 54, Plomin 54, Mali Lošinj 27, Črni vrh 27, Dekani 24, Šmarje 24, Tinjan 18, Sušnjevica 16, Roč 15, Grožnjan 12, Bale i Osor 8, Nerezine 6, Oprtalj 5, Rovinj 3, Brioni 3, Hrpelje 1.

Iz ove statistike upada u oči skoro nikakav prirodni prirast slovenske kraške općine Hrpelje i talijanskog grada Rovinja, koji su bez industrije — u prvom skoru sami seljaci, u drugom sami ribari, dok

je značajan prirodni prirast Pazinštine, Labinštine i Barbanštine, a naročito novostvorene rudarskog naselja Raša, što se može tumačiti utjecajem Krapanskog rudnika i ostalih radova s time u vezi.

Dok su u Puljskoj pokrajini Hrpelje s porastom od jednog stanovnika na posljednjem mjestu, dotle su Mošćenice u Riječkoj pokrajini još ispod Hrpelja, jer je lanjske godine u Mošćenicama bilo 49 mrtvih, a samo 46 novorodjenih, te prema tome

u Mošćenicama uopće nema prirodnog prirastka, već opadanje.

Lovran stoji malo bolje sa 69 novorodjenih i 52 umrli i ima prema tome prirast od 17 duša. U Opatiji se rodilo 111 živorodjenih, a umrlo je 99, pa prirast iznosi 12 duša. Klana prirast od 23 (45 rođenih, 22 umrli), Podgrad 192 rođena, 130 umrlih (prirast 62), Matulje 168 rođenih, umrlih 103, prirast 65; Materija 105 rođenih, 53 umrlih, prirast 52, Jelšane 94 rođena, 56 umrlih, prirast 38.

Ostale općine Riječke pokrajine koje nisu spadale u predratnu Istru, kao i sama Rijeka, imale su ovakav prirast: Rijeka 996 rođenih, 756 umrlih, prirast 240; Jablanica 88 rođenih, 37 umrlih, prirast 51; Ilirska Bistrica 113 prema 54, prirast 59, Knežak 77 prema 41, prirast 36, Prem 32 prema 21, prirast 11.

Veliki broj umrlih u Puli i Rijeci tumači se i time što tamo postoje bolnice i domovi staraca za sve stanovnike pokrajine, pa mnogi iz ostalih općina umiru u Puli ili Rijeci.

1936. godine je Veli Lošinj imao prirodni nazadak za 11.3 posto, dok su Mošćenice lanjske godine imale prirodni porast od 0.6 posto.

Upoređivanje lanjskoga prirodnog prirasta sa prirastom ranijih godina može se izvršiti na osnovu demografske studije dra L. Čermelja »Slovenski u Hrvatje pod Italijo«, izašle početkom ove godine u izdanju »Nastak« u Ljubljani.

(oe)

NOVE ŽELEZNIŠKE PROGE

Trst, julija 1938. Glavni inšpektorat za železnice, tramvajske in avtomobilske proge u Italiji je objavio statistiku o prometu. Statistiku je priložena karta vseh obstoječih in projektiranih prog. Med projektiranimi progami so tudi nekatere, ki bodo tekale po slovenskem in hrvatskem ozemlju. Tako je predvidena prog, ki bo skrajšala zvezo med Trstom in Reko. Nova prog, se bo odcepila od dosedanje proge pri Hrpeljah in se bo zopet združila z njo pri Šapjanah. Da se zboljšajo zveze Pule in Reke z Rimom, se bo gradila na Krasu spoina prog, tako da ne bo treba več z vlakom do Trsta in odtod šele nadaljevati vožnjo v Rim. Prog, bo spajala Hrpelje

z Opčinami in bo šla skozi Padriče, Trebče in Bane. Na tej prog, bodo v prometu tudi najlažji vlaki, podobni tramvaju, s čimer se utegne privabiti več meščanov, da si v omenjenih krajih postavijo hišice in tako pomagajo »etniško bonificirati« kraško prebivalstvo.

Tudi Goriški se obeta nova prog, ki bo nekakšno nadaljevanje vipavske proge proti zapadu. Zato bi se zgradil most čez Sočo pri Gradiški, s čimer bi bila vzpostavljena zveza med furlansko nižino in Gorico, ter tudi med obema bregovima Soče.

Takšni so novi projekti, ni pa rečeno, kdaj se bodo tudi izvršili.

Obiteljska tragedija u Vodicama

Ubio ženu sjekiro, a zatim se objesio

Vodice, jula 1938. U nedjelju trećeg ovog mjeseca u 11 sati prije podne ubio je seljak Poropat Josip zvan Malija, star 26 godina, svoju zakonitu ženu Mariju rođ. Poropat, staru 24 god. zadavši joj ništa manje nego devet udaraca oštricom sjekire. Bržebole su je odveli u bolnicu u Trst, ali je pri dolasku u bolnicu preminula. Čim je Poropat izvršio ovaj zvjerski čin, sakrio se na sjenik seljaka Ribarić Ivana i tu je izvršio samoubojstvo vješanjem. Visio je dva dana, a da nitko nije za njega znao. Prva, koja ga je opazila bila je žena Ribarića i kada ga je opazila, od straha je pala u nesvijest, te je pri tom dobila živčani napad i morali su je odvesti u bolnicu.

Majka Poropat Josipa je primalja u na-

šoj općini a Josip je bio uvijek u nekim društvima, u koja nije spadao i uvijek se je grozio da će nekog ubiti. Uslijed toga našli su ga mladići izbjegavali, dočim je njegova sada pok. žena Marija bila vrlo čestita žena, kao i njezini roditelji i cijelo selo žali za njom.

Pogreb pok. Poropat Josipa bio je obavljen 5 ovog mjeseca u 4 sata poslije podne, i to bez sudjelovanja svećenika.

Ostalo je dvoje sirote djece, jedno tri godine, jedno od nekoliko mjeseci.

Kako smo u zadnjem trenutku doznali, uhapšena je majka pok. Poropata Amalija, jer se istragom dokazalo, da je ona nagoovorila svojeg sina da ubije svoju ženu, te je u pratnji devet karabinjera otpremljena u Bisticu u zatvor.

Sakupljanje žita

Pula, jula 1938. U svim selima izvješten je proglaš kojega je izdao »Consorzio agrario della provincia d'Istria«, potpisan od pretsjednika konzorcija dr. Virgilija Calegari, u kojem se daju upute o sakupljanju žita. Mjesta za sakupljanje određena su u Bujama, Kopru, Kanfanaru, Novigradu, Motovunu, Poreču, Buzetu, Pazinu, Rovinju, Umagu, Balama, Crnom vrhu i Puli.

Pšenica se plaća po 135 i 145 lira po kvintalu. Ona po 135 mora da ima spec. težinu 75, a nečistoće najviše 1 posto, dok se po 145 plaća pšenica sa spec. težinom od 78 kg. Žito mora biti zdravo i potpuno suho. Za domaću potrebu može se ostaviti 2 kvintala po osobi.

Proces radi rakije

Pula, jula 1938. — Prošlog decembra pronašli su karabinjeri iz Bala u kući Ribić Mate u Golesu, i to pod krevetom nevjeste Marije rođ. Janko, oko 16 litara rakije. Iza toga su pretresli okolicu kuće na posjedu Bilića, te pronašli kotao za pečenje rakije, sakriven u šumi i pokriven granjem, s tragovima skorog pečenja rakije.

Ovih dana je u Puli održan proces radi toga protiv Bilić Mate, starog 66 godina, njegove nevjeste ud. Marije rođ. Janko, druge nevjeste Marije rođ. Radetić i sina Mate. Obe nevjeste su osudjene svaka na tri mjeseca zatvora i po 1500 lira globe, a Bilić Mate stariji na 420 lira globe, a sva trojica su ujedno osudjeni i na plaćanje troškova, dok je sin Mate riješen radi pomanjkanja dokaza.

Ranjene pastirice

Pula, jula 1938. — Na Barbanštini dogodila se ovih dana nesreća u kojoj su stradale dvije male pastirice. Desetgodišnja Duras Foška i sedamgodišnja Trošt Laura iz sela Hrboki otjerale su ovce na pašu i tamo su našle jedan puščani metak. Htjele su ga otvoriti kamenom, ali je u ruci male Foške metak eksplodirao i teško je izranio po rukama, dok je mala Trošt, koja je stajala sagnuta da bolje vidi, izranjena po licu dosta teško i postoji opasnost da zgubi oko.

Drobiž

— Bazovica. — Na cesti proti Trstu se je zaletel čehoslovaški avto, v katerem sta se peljala na letovišče Rudolf Wann in sproga iz Prage, zaradi defekta na volanu av telegrafski drog. Oba sta zadobila lažje poškodbe na obrazu in koljenih.

— Cerklno. — 25 m visoko kolono so postavili v Cerknem v spomin Antona Locatellija, ki je padel v Abesiniji. Locatelli je bil eden izmed najboljših italijanskih letalcev. Udeležil se je v času svet. vojne znanega leta na Dunaj. Doma je bil iz Bergama.

— Col. — Dosedanji komisar fašistične organizacije na Colu pri Aidovščini Peter Zaniboni je bil imenovan za političnega tajnika društva.

— Gorica. — Goriška mestna občina bo, kakor poročila »Gazzetino«, najela večje posojilo, da bi z njim povečala vojašnico pri Sv. Marku.

— Koper. — Pred sodiščem se bo moral zagovarjati Branc Vidulić iz Kube, da ker je svojo ženo težko ranil s sekiro.

— Gorica. — V neki mehaniški delavnici se je pripetila huda nesreća. Po neprevidnosti je bila postavljena kanta bencina v neposredno bližino peči, pri kateri sta bila zaposlena 29 let stari Albert Turel iz Volčjedrage in 19 letni Friderik Mervin iz Šempasa. Nenadno se je bencin v kanti zaradi velike vročine vnel. Nastala je eksplozija, spričo katere sta bila oba mehanika smrtno nevarno poškodovana. Takoj so ju odpeljali v mestno bolnišnico. Zdravniki si skoraj da zaman prizadevajo, da bi jima ohranili življenje.

— Općine. — Na cesti proti Trstu se je pripetila smrtna nesreća, katere žrtev je postala 15-letna Justina Tavčar. Vožila se je na kolesu in je na nepojasnen način izgubila ravnotežje. Kolo je zadelo ob cestni rob in Tavčarjeva je obležala nezavestna na tleh. Ko so domačini prihiteli, da bi jo pobrali, so ugotovili, da ima poškodbo na glavi. Takoj so telefonirali po rešilni avtomobil, ki je Justino odpeljal v tržaško bolnišnico. Toda umrla je že med potjo. Zdravniška preiskava je ugotovila, da je dekletu počila lobanja in se je zlomila tudi hrbtenica na tilniku.

— Pazin. — Ove godine su održana četiri gospodarska tečaja koje je pohađjalo u svemu oko 200 seljaka. Prošle nedjelje je član uprave pazinskoga fašista ing. Depiera s još nekima fašistima posjetio Cerovlje, Novake, Zareč i Lindar i tu su podijelili nagrade petnaestorici seljaka koji su s najboljim uspjehom svršili tečaj. Darovi su se sastojali u manjim gospodarskim orudjima, a ujedno su svakoga od njih pretplatili na tjednik »La Domenica dell' Agricoltore«.

— Pula. — Osamgodišnji Voščon iz Sv. Lovreča Pazenatičkog pao je u Puli s breskve i slomio lijevu lopaticu.

— Pula. — Blaško Domenik, šofer u Puli, za vrijeme dok je učio šofiranje Banka Franju pregazio je jednog čovjeka i osuđen je na deset mjeseci zatvora.

— Trst. — V težkem stanju so pripeljali v bolnišnico 18-letnega Slavca Milana iz Tomaja. Pred dnevi se je zbold v roko, na kar ni polagal važnosti. Roka mu je kmalu zatekla in nastopila je zastrupitev krvi.

— Trst. — Antonio Vidusso, italijanski legionar v Španiji, je bil odlikovan z italijansko vojaško kolajno za zasluge v bojih na Monte Gondramelli.

PREGLAD DOGAĐAJA ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

BRITANSKI KRALJEVSKI PAR U PARIZU

Engleski kralj Gjur VI.

Engleski kralj i kraljica stigli su u posljednje Parizu. Pariz i cijela Francuska dočekali su ih velikim slavljem, pa čak i komunistička »Humanité« pozdravlja s oduševljenjem engleski kraljevski par.

Sam po sebi posjet engleskog kraljevskog para Francuskoj znači mnogo. Medjunarodna važnost ovog događaja je to veća, što je ovo prvi službeni posjet engleskog suverena posećen Parizu. K tome pridolazi moment, u kojem engleski kralj i kraljica stupaju na tlo Francuske. Nad Evropom se nadvišuju opasnosti koje po svojem zamašaju nalice mnogo onima godine 1914.

S kraljevskim parom došao je u Pariz i ministar vanjskih poslova Halifax, a uoči ovoga događaja izmijenili su Neville Chamberlain i Daladier opširna i srdačna pisma krupnog političkog sadržaja. Njihov sadržaj nije poznat, ali novinstvo o njemu nagadja, a neki engleski i francuski listovi, koji tvrde, da su dobro informirani, objavljuju, da se pretsjednici engleske i francuske vlade u njima bave s dva glavna i najaktuelnija problema sadašnjice: španjolskim i češkoslovačkim. »Daily Telegraph« tvrdi, da je Daladier istaknuo, kako je francuskoj vladi naročito stalo obratiti pažnju razvoju događaja na Sredozemnom moru i da mu stoga dobro dolazi neposredan dodir s lordom Halifaxom, s kojim će raspravljati o tom pitanju, tim više, jer se nijesu još mogli nastavit pregovori Francuske s Italijom, a nema ni znakova, da bi se u dogledno vrijeme ti pregovori mogli nastaviti. Daladier poriče, da Francuska snabdijeva ratnim materijalom barcelonsku vladu i upozoruje na to, kako Njemačka i Italija nastoje predobiti Englesku za generala Franca. Chamberlain je odgovorio, da će Engleska svakako voditi računa o interesima Francuske na Sredozemnom moru i nastojati, da se britansko-talijanski sporazum dopuni sporazumom između Italije i Francuske.

Kralj Gjur i lord Halifax iskoristili će boravak u Parizu, da s pretsjedomom Francuske Lebrunom i drugim francuskim državnim čelnicima prouče u detalje sve eventualnosti, koje bi mogle nastupiti u skorij budućnosti.

U isto vrijeme je pretsjednik mađarske vlade Imredy s ministrom vanjskih poslova Kanyom posjetio Rim gdje su ih dočekali na stanici lično Mussolini i Ciano sa svima ministrima i velikom paradom.

Ispraćaju Imredy i Kanye iz Budimpešte prisustvovali su i otpravnik poslova jugoslovenskog poslanstva Stevanović.

SMRT RUMUNJSKE KRALJICE MAJKE

U ponedjeljak u 5.20 sati poslije podne umrla je u Sinaji u dvorcu Belisor rumunjska kraljica udova majka Marija od posljedica teške bolesti.

U pokojnici gubi Nj. Vel. jugoslovenska Kraljica udova Marija Svoju majku.

Pokojna Kraljica Marija rođena je 29 listopada 1875 u Eastwell-Parku kao najstarija kći kneza Alfreda Sachsen Coburg-Gotha od Edinburgha, drugog sina engleske kraljice Viktorije. Godine 1893 udala se za rumunjskog prijestolonasljednika Ferdinanda, koji je godine 1914 stupio na rumunjsku prijestolje. Ona je nakon početka svjetskog rata vršila jak utjecaj na rumunjsku politiku s ciljem, da Rumunjska stupi u rat na strani antante. Godine 1926 bila je u Americi. Na književnom polju je najpoznatija po svojim memoarima.

TALIJANI O FRANCUSKO-TURSKOM SPORAZUMU

»Nue Freie Presse« donosi članak »Italija i jugoistočna Evropa«, u kojem tvrdi, da se ima očekivati pojačana vanjsko-politička djelatnost Italije na Balkanu i u Ankaru, naročito nakon što je Engleska počela u ovom dijelu Evrope i Azije davati zajmove, a Francuska sklopila sporazum s Turskom o sandžaku Aleksandriji. »N. F. P.« piše: »U ovom času smatra se u Rimu francusko-turski sporazum o sandžaku Aleksandriji ozbiljnom činjenicom od britanskih

financijskih manevara. Prema mišljenju, koje vlada u Rimu, Francuska će unatoč tome što je to u opreci s njezinim mandatom u Siriji, ustupiti Aleksandriju Turskoj. To je cijena uz koju Francuska dobiva prijateljstvo Turske. Taj je ugovor, kako tvrdi vodeći talijanski vanjsko-politički list »Relazioni Internazionali« u vezi s francusko-turskim savezom. Francuska nastoji na taj način osigurati vezu svojih borbenih snaga s onima Sovjetske Unije, koja može uslijediti jedino preko Dardanela i Bospora, nad kojima nakon montreuške konferencije nadzor vrši Turska, i ne oklijeva u davanju žrtava, jer ima pred očima iskustva u svjetskom ratu.

POLJSKA POLITIKA

»Pariser Tageszeitung« piše pod naslovom »Naskok na Češkoslovaško« o poljski politici:

Poljska, zgodovinska žrtva trih deliteva, hoće izkoristiti nemško češki spor in je zdajci odkrila bit 80.000 od Prage strašno zatiranih Poljakov. V službi poljske vlade stojeći tisk tekmuje s Goebbelsovim tiskom v zasramovanju Češkoslovaške... Clovek bi utegnil misliti, da je Poljska vzorna država glede ravnania z manjšinami, če bi ne bil poučen v tem pogledu. Na Poljskem je na primer 4.500.000 Ukrajincev (v resnici nad 6 milijonov, ur.), ki so že leta zatirani in trpinčeni. Sredi maja se je uprla Demokratična in narodna ukrajinska zveza, da bi še naprej sodelovala z vlado, in je zahtevala avtonomijo.

To izjavo pa je obsojal ves poljski tisk, kakor piše »Warsaw Weekly«, ki je očital Ukrajincem, da posnemajo Henleinove načine.

MALE VIJESTI

— Riješenjem pretsjednika vlade Mussolinija otsada će i svi državni civilni činovnici morati za radnog vremena nositi uniformu.

— Mestni guverner Adis Abebe je izdal odredbo za zaščito ugleda belega plemena. Med drugim prepoveduje ta odredba vsem pripadnikom belega plemena vstop v javna gostilne in kuhinje, ki jih imajo v rokah domačini.

— Ministarsko vijeće generala Franca odlučilo je na posljednjem sjednici da se talijanskom ministru vanjskih poslova Ciano dodijeli orden Izabele katoličke, a feldmaršalu Göringu orden Crvenih strijelaca.

— Centralni demografski ured u Rimu, koji je do sada potpadao pod ministarstvo unutrašnjih poslova, pretvoren je u Generalnu direkciju za rasna pitanja.

— Talijanski gubici avijatičara u Španjolskoj. Prema vijestima agencije Stefani gubici su među talijanskim dobrovoljcima avijatičarima u Španjolskoj do 11 srpnja ovi: 120 mrtvih, 21 zarobljenik, 9 nestalih, svega 150 ljudi. Od početka borbi do danas oborili su talijanski dobrovoljci avijatičari ukupno 580 neprijateljskih aparata.

Tu vijest donose svi talijanski listovi pod velikim naslovima među kojima dominira naslov: Albo di gloria.

— Zatvaranje filijala novčanih zavoda u Italiji. Talijanska vlada donijela je odluku o zatvaranju daljnjih 186 bankarskih filijala u smislu provodjena bankarske reforme. Od početka izvršavanja bankarske reforme do sada, likvidirano je u Italiji 700 filijala raznih novčanih zavoda.

— Nova radiostanica u Anconi započela je svojim emisijama. Prigodom inauguracije svečanosti govorio je predstavnik EIAR-a, koji je istakao, da je podizanje nove talijanske radio postaje nova etapa u usponu talijanske radiofonije. Zatim je govorio zastupnik vlade, pa je nakon odsviranih himni započeo redoviti program.

Radiofonska ustanova EIAR kanj podići 21 novu radiostanicu.

— Teška avijonska katastrofa desila se u Italiji. U velikoj oluji nastradao je putnički avijon koji saobraća između Cagliari i Rima, nedaleko Rima. 20 putnika i sva posada avijona je poginula.

— Fulvio Suvich je bil pred nekaj dnevi gost katoliške univerze u Duquesnu u Zedinjenih Državah, kjer mu je duhovniško vodstvo te univerze podelilo častni naslov »doktorja prava« — to ni bil prvi slučaj, da se je katoliška hierarhija v Ameriki globoko poklonila predstavnikom italijanskega fašizma! — in pri tej priliki je rekel v svojem govoru, da »ga veseli, ker so Združene države sprejele že mnogo fašističnih naredb, katere tudj sam predsednik Roosevelt zagovarja, in da ga veseli, ko vidi, da tudi Združene države stoje pred enakim položajem, kakršen je bil v Italiji in ki je prinesel Mussolinija in fašistično državo...«

— Italija se je pogodila z Mađarsko, da bo kupila od nje izven kliringa, to je v svobodnem prometu, 1,6 do 1,8 milijonov dvojnih kvintalov pšenice ter si pri tem zgovorila opsijsko pravico še na gotove količine žita. Polovico tega naročila bo plačala v funtih

PRISELJEVANJE V JULIJSKO KRAJINO

Dr. L. Čermelj se je v svoji študiji »Slovenci in Hrvatje pod Italijo«, ki je izšla letos ob začetku leta, delno dotaknil tega vprašanja. On je na podlagi razpoložljivega materiala obdelal priseljevanje Italijanov iz starih pokrajin v povojnih letih. S tem bi bilo kolikor toliko vsaj eno razdobje obravnano. Za celotno sliko pa bi bilo treba upoštevati tudi predvojno dobo, kajti priseljevanje se je vršilo že tedaj v veliki meri in v zadnjih letih celo po določenem načrtu.

V glavnem moramo predvojni čas glede priseljevanja Italijanov v sedanjo Julijsko Krajino razdeliti v tri razdobja. Prvo gre od proglavitve proste luke v Trstu l. 1719 do druge polovice devetnajstega stoletja.

V tej dobi se niso Italijani z Apeninskega polotoka priseljevali v Trst po kakem določenem načrtu ali po kakih posebnih direktivah, temveč so bili le ena komponenta splošnega priseljevanja od vseh vetrov v novo luko. Bolj kakor številno so ti italijanski priseljenici s svojim materinim jezikom pomagali ohraniti italijansko lice Trsta.

Drugo obdobje je prineslo leto 1866., ko je Avstrija kljub zmagi na bojnih poljanah v severni Italiji izgubila Lombardijo in Benečijo,

in so se z vojaškimi četami umaknili iz teh dežel tudi razni državni uradniki in funkcionarji.

Medtem ko je bilo prvo obdobje v teh zvezi z gospodarskimi problemi in je bilo drugo nujna posledica nastale izpremembe državnih meja, je

tretje obdobje strogo političnega značaja in je označeno po točno izdelanem programu. Kot začetek te tretje dobe smemo smatrati leto 1880.

V začetku tega leta je namreč izdal član irendentistične organizacije v Italiji Paolo Fambri v Benetkah knjigo »La Venezia Giulia«, v kateri razpravlja o pomenu Julijskih Alp in Istre za obrambo Italije na vzhodu. Bolj kakor sama knjiga je vzbudil pozornost uvodnik, ki ga je spisal desničarski poslanec v italijanskem parlamentu Ruggero Bonghi. Tam čitamo namreč med drugim tudi ta-le odstavek: »Problem je torej jasen. Mi moramo doseči boljše meje od sedanjih. Mi imamo pravico hoteti, da postane vsa dežela (namreč Julijska Krajina), ki je zemljepisno italijanska, tudi politično italijanska. Zato pa je potrebno, da se italijanski vpliv v tej deželi poveča«. Kot član parlamentarne desnice, ki je bila za mirno sožitje z Avstro-Ogrsko monarhijo, pa je še dodal: »Ta cilj se mora vsekakor doseči s poimnim vpoštevanjem mednarodnih odnosov in ne da bi se niti najmanje omajala moč Avstrije«.

Vendar je prav dejstvo, da je desničar napisal uvodnik Fambrijevi knjigi, vzbudil pozornost avstrijskih oblasti. Kakor poroča A. Sandona v prvem zvezku svoje dokumentarne knjige »L'irredentismo nelle lotte politiche e nelle contese diplomatiche italo-austriache« (Iredentizem v političnih bojih in avstro-ogrskih diplomatskih sporih), je tedanjim avstrijski poslanik na italijanskem dvoru grof Wimpffen obvestil dunajsko vladu, da »stremijo Bonghi in njegovi pristaše posebno za tem, da se pomnoži italijanski element v obmejnih pokrajinah, kar zahteva največjo pozornost od strani političnih oblasti«. Dejstvo je, da je

— 180 brezplačnih mest za dijake v Julijski Krajini. Prosvetno ministarstvo je te dni razpisalo natečaj za brezplačno nastanitev in prehrano dijakov v nekaterih srednješkolskih zavodih. Takih mest je po 60 tudi v Škodnikovem konviktu v Tolminu ter na zavodih v Gorici in Pazinu. Sedaj je bil razpisan natečaj za 8 takih razpoložljivih mest v Tolminu, za 5 v Gorici in 3 v Pazinu. Vsi prosilci morajo biti člani fašističnih mladinskih organizacij. Prednost pa bodo imeli sinovi in hčere italijanskih invalidov in prostovoljcev.

— Poljski ministar vanjskih poslova Beck doskora će krenuti u Italiju i sastati se s Mussolinijem i grofom Ciano. Putem će posjetiti pretsjednika Moscickoga, koji ljetuje u Lovranu

— Mussolini je odobril načrte za veliko mednarodno razstavo v Rimu. Stroški za zgradnju raznih pavilijonov in drugih naprav so preračunani na eno milijardo lir.

— V Džibuti je prispl monsieur Jose Jarousseau, zaanji izmed francoskih duhovnikov in misijonarjev, ki so jih italijanske oblasti trpele u Abesiniji. Jarousseau je star 85 let in je preživel 57 let v Abesiniji. Bil je škof v Harariju in eden izmed najboljih znanih francoskih misijonarjev, ki jih je bilo v Abesiniji nad sto.

Italijanske oblasti Jarousseauja, ki je bil med domačini zelo priljubljen niso izgnale, temveč so mu le vladno sporočile, da želijo njegovoga odhoda, ker dobi škofovski čin v Harariju Italijan.

zunanji minister Haymerle to poročilo odstopil zunanjemu ministru Taaffeju in tedanjemu avstrijskemu notranjemu ministru za potrebne ukrepe. Kakšni so bili ti ukrepi, ne vemo. Če so bili sploh izdani, so gotovo imeli le prehodni značaj, kajti dve leti pozneje se je sklenila trozveza med Avstrijo, Italijo in Nemčijo, s čimer je bila Italiji dana možnost, da vsak čas neposredno ali posredno preko Berlina posreduje na Dunaju v korist italijanskega elementa in italijanskih priseljenecv v Julijski Krajini.

Ta tretja predvojna doba je gotovo spravila največ renjokolov na Primorsko, posebno pa v Trst. Načrt italijanskih politikov se je tem lažje izvajal, ker ni zahteval nobenih materialnih žrtv, saj so našli vsi ti priseljenici v Trstu in v drugih mestih že pripravljeno mesto in zasigurano življenje. V tem se je odlikoval zlasti tržaški magistrat, ki je sprejemal renjokole v službo kar na debelo v veliko škodo domačega, zlasti slovenskega prebivalstva. To favoriziranje italijanskih priseljenecv je postalo že tako hudo, da je leta 1913. tedanji tržaški namestnik Hohenlohe moral izdati naredbe, ki naj bi omejile pritek renjokolov. Zaradi teh odredb je močno zavreščalo med irendentisti v Italiji in tudi uradna Italija je smatrala za potrebno, da energično intervenira pri dunajski vladi. Razburjenje zaradi teh ukrepov se ni poleglo prav do izbruha svetovne vojne.

Zanimivo je, da je M. Alberti v svoji knjigi »L'irredentismo senza romanticismi« postopanje tržaškega namestnika označil kot upravičeno, toda za manj potrebno, češ da je šlo za priseljence, ki se ohranili svoje italijansko državljanstvo in bi se radi tega politično ne mogli uveljavljati, ker bi sicer imela oblast pravico nastopati proti njim. Formalno ima Alberti prav, toda v praksi je izgledala stvar drugače.

kajti teh renjokolov niso branile samo krajevne italijanske oblasti, kakor magistrat in druge, temveč je stala za njimi tudi oficijalna Italija.

Načrt italijanskih politikov pa ni šel samo za tem, da bi se ojačilo število na Primorskem bivajočih Italijanov, temveč je delal na to, da bi tudi politično nekaj pomenili.

P. P.

Naš list

se bori z mnogimi težkočami, ki so dobro znane većini naših čitateljev. Vseh teh težkoč ne moremo sami odstraniti ker ne zavisijo od nas.

Toda izmed vseh teh težkoč je ena, ki jo moremo sami odstraniti, ker je zavisna od nas. To so težave materialne narave.

Ne prosimo milošćine, temveč zahtevamo samo to, da vsak naročnik napravi svojo dolžnost s tem, da plačuje redno naročnino. Ako bi vsak naročnik napravil svojo dolžnost napram listu, bi se mogli v teh težkih časih veliko lažje zoperstaviti tudi ostalim težavam.

VAŽNA JEZIKOVNA ODREDBA V JUGOSLAVIJI

»Koroški Slovenec« (Celovec) prinaša: Jugoslovenski notranji minister dr. Korošec je odredil, da se morajo javni uradniki, ki služijo na ozemlju katerekoli narodne manjšine, tekotom trih let priučiti jezika narodne manjšine. Minister utemeljuje odredbo s tem, da je uradnik v stalnem stiku z ljudstvom in more svojo službu vršiti vestno le v slučaju, če posluša in razume želje in pritožbe ljudstva. Uradniki manjšinskega ozemlja bodo zato uživali gotove prednosti pred ostalimi. Po preteku trih let bodo uradniki brez znanja manjšinskega jezika prestavljeni in zastavljeni. Za uradništvo donavskega banata je na primer predpisno znanje nemškega, ogrskega in rumunjskega jezika.

Omenjena odredba je vzbudila posebno v manjšinskih krogih veliko pozornost in potrjuje dejstvo, da jugoslovenska vlada vzorno ravna z narodnimi manjšinami in ji je mirno sožitje večinskega naroda z njimi zelo pri srcu. »Berliner Tageblatt« je pod naslovom »Nemško se učijo« pripomnil, da bo imela nova odredba ugodne posledice na gospodarskem in kulturnem području, in se nada, da bo posebno upoštevana nemška govornica, katere se poslužuje 100 milijonov ljudi in ki je vez med narodi srednje in jugovzhodne Evrope.

Ne dvomimo, da bo jezikovni odlok jugoslovenske vlade, ki podčrtava težnjo Jugoslavije za mirnim sožitjem tudi z državami-sosedami, napotil tudi druge države, da enake svoje težnje odredejo s sličnimi odredbami.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

BALOTIN I NAŠ DRAGI KAMEN

„Dragi kamen“ Mate Balote je najistarskija knjiga do sada

Kada je pred šest godina Veljko Kupresanin pisao na ovom mjestu po prvi put o Balotinim pjesmama, nastojao je te pjesme objasniti patriotskim motivima. I na jednom mjestu toga svoga prikaza, tumačeći savremenu patriotsku poeziju kaže: — Dati sliku, vjernu i proživljenu sliku naroda, koji se pati i muči, koji se bori i traje i sve ono što sačinjava tu borbu, što se utkalo u grudima zemlje i što čini nepravdu, to je patriotska poezija u današnjem smislu. — A Janko Ložar tumačeći 1933 slovenske primorske pjesnik ide dalje od Kupresanina i tumači to onim osjećajem koji vlada čovjekom kada izgubi domovinu, jer tada

... nehotice se pozornost okrenula sakrivenom sadržaju domaće zemlje, koja živi i djeluje u prauspomenu (potsvijesno) i koju treba duhovno osloboditi da potpuno ne propadne.

I ako se pjesma ne da nikada potpuno objasniti, jer pjesma je prvenstveno produkt fantazije i osjećaja, a naročito produkt potsvijesti, ipak ćemo pokušati prikazati Balotine pjesme, jer — kaže Cankar — recenzent ima dužnost upozoravati čitatelje na ljepotu koju umjetnik iznosi u svojem djelu, uz to mora recenzent pokazati u kakvoj vezi je umjetnikov produkt s kulturom naroda u vremenom.

Ovo prvo — prikazati ljepotu — to je i vrlo teško i skoro nemoguće. Jer ljepotu može čovjek da osjeti jedino direktno iz umjetnikova djela. I ako ljepota nije ni izvan čovjeka ni izvan vremena, nju ne treba puno tumačiti. Jer umjetnikov izraz (pjesma, slika itd.) to je ono što Croce naziva intuitivnom ekspresijom. Kod svih nas postoji ta intuicija. Svi mi nosimo, neko više neko manje, u sebi Balotine i naše drage i stine i vrtele i brode, ali dok je to u nama potsvijesno ukorjenjeno, dok nas to pritišće i muči, kod Balote je to prešlo u izraz — ekspresiju. I ta sposobnost da se nadje adekvatan izraz za svoje osjećaje koji su ujedno i osjećaji velikog broja ljudi, ta sposobnost je ono što od čovjeka stvara umjetnika.

Čitajući Balotinu pjesmu, mi ovdje — osjetimo da je baš to ono što i nas muči i da je Balota rekao baš ono što smo i mi nosili u sebi i što nas je pritiskalo i mučilo

— da su njegove riječi i naše riječi — i kada to osjetimo, tada u nama nastaje olakšanje. Ugodno nam je. I onda kažemo: lijepo je to — jer je njegov stih u nama probudio onakav isti osjećaj kakov je i on imao kada ga je pisao. Kao kada se u jednom uglu sobe dirne žicu na nekom glazbalu, a u drugom kutu sobe se oglašio isto takova žica na drugom glazbalu, a da je niko nije dirnuo. Ta rezonanca kod glazbala postoji i kod čitanja pjesme. Ako te rezonance nema kod nikoga koji te pjesme čita, tada pjesma nije umjetnina. A čim je veći krug ljudi koji tu rezonancu i to olakšanje osjete čitajući pjesmu, tada je ta pjesma trajnije vrijednosti i veća je umjetnina. Jer u svakom motivu ima nešto općeljudskoga, pa se time može i protumačiti uspjeh Balotinih pjesama ne samo među nama. Kada je pred par godina jedan bivši sveučilišni profesor i poznat političar iz Srbije po prvi put imao pred sobom Balotine pjesme (u Petris-Jelenovićevoj antologiji) i kada ih je sav preobražen na glas čitao u zagrebačkoj Medulić kavani, tada je i to bila potvrda o vrijednosti tih pjesama. Jer taj Srbinac negdje s bugarske granice nije Istre nikada vidio, pa ipak je Balotin istarski stih o istarskoj zemlji i ljudima našao u njemu odjeka — podigao je iz njegove potsvijesti isto takove osjećaje i misli, općenarodne i općeljudske.

I to — ta rezonanca u nama i taj osjećaj nekog olakšanja — to je ona ljepota u Balotinim pjesmama, to je ono što se može osjetiti jedino čitanjem tih pjesama.

Drugi zahtjev Cankarov — da se protumači u kakvoj je vezi umjetnikov produkt s kulturom naroda i vremenom — to se može pokušati i, nekad više nekad manje, može se i protumačiti ispravno. U ovom slučaju — tumačeći Balotine pjesme — to nije naročito teško, jer kraj iz kojega je nikao Balota nije ni socijalno ni duhovno kompliciran. — Jer »Istra« je zemlja u kojoj su svi seljaci Hrvati i svi Hrvati seljaci, napisao je neki dan sam Balota u jednoj polemici. Taj kraj je stoljećima zadržao isto nacionalno obilježje i istu socijalnu strukturu. Taj kraj seljaka Hrvata i, donekle ribara — (ali obalnih ribara) nije se mijenjao valjda već hiljadu i više godina, tamo od doba kada je barbarski župan Pribislav sklapao s gradom Pulom ugovor o paši i granicama. I ti seljaci su kroz to vrijeme izgradili svoju kulturu, isto onako kao što su izgradili i svoju kulturu stanovnici primorskih romanskih gradova ili, u drugim krajevima, plemstvo. I mi i roženice, i šare na modrima, torbama i bisagama, sve je to

produkt jedne stare kulture. Pjesme i običaji — sav ovaj ceremonijal pri vjenčanju — sve je to izgradivano stoljećima,

isto onako kao što je plemstvo stoljećima izgradjivalo svoje običaje i svoj ceremonijal. Stari svat u Raklju Mate Balote i meštar ceremonijala u nekom dvorcu Habsburga jednako strogo i ljubomorno čuvaju tradiciju i izraz jedne stare kulture. A ona — na primjer — naša stara pjesma »Ti ćeš gledat ispod ruke svoje — ti ćeš plakati dugu mladost tvoju« nije ni manje lijepa ni manje vrijednija od neke »pjesni ljuvene« starog dubrovačkog gospara, i prinos našoj autohtonoj narodnoj kulturi toga našega staroga tisućgodinjsjega sela iz kojeg je nikla Balotina pjesma, nije ništa manji nego ona »skazanja« i one pjesme iz prvih početaka naše pisane književnosti. Što više, ta seljačka tradicionalna kultura, to je ono pravo naše, prava kultura i jedina baza naše daljnje kulturne izgradnje, dok je ono drugo što se obično u gradu zove kulturom u većini slučajeva ili import strane kulture ili jednostavno produkt civilizacije. Jer kulturna izgradnja nije bila svijestan proces — ona je produkt kraja, sastava tla, ekonomske i socijalne strukture i nekog vječnog potsvijesnog djelovanja u pojedince i u zajednici. I naša istarska seljačka kultura — ona preko Učke — posljedica je jednog takovog stoljetnog procesa, isto kao i u drugim hrvatskim krajevima. A ta naša stara seljačka kultura došla je do svoje kulminacije točke koncem prošlog vijeka, a od tada — osobito iza rata — rapidno pada i nestaje je. Izmjennom načinom proizvodnje, prelazom na novčano gospodarstvo, rapidnom proletarizacijom sela, sve jačim i jačim uplivom strane kulture i savremene mašinske civilizacije, gube se sve više i više one naše specifične kulturne oznake u istarskom selu

Ali vanjske forme te naše seljačke kulture gube se mnogo brže nego ta kultura u nama. Jer par desetljeća ne može iz duše, iz potsvijesti, izbrisati proizvod jednog procesa koji je trajao preko deset stotina godina.

A kada izgubimo fizički kontakt sa svojom zemljom kao što smo ga mi izgubili, tada se to jače budi u nama duhovni profil te naše zemlje. Sva ona kroz stoljeća izgradjivana i ustaljena duhovnost — kultura — probudi se u nama. A u naročito senzibilnim i kulturno ukorjenjenim pojedincima (jer ima i kulturno iskorjenjenih) nagomila se u potsvijesti ono najvrijednije i najtrajnije što je kroz stoljeća dala zajednica i u sretnom slučaju nadje taj pojedinac izraz za to duhovno stanje zajednice. U njemu nastane sinteza kulturne zajednice i kada on tu sintezu uspije intuitivno izraziti, tada nastane djelo kao što je ova zbirka pjesama Mate Balote.

Dati kroz sebe sintezu hiljadugodišnjeg kulturnog procesa i uhvatiti kao na neku fotografsku ploču kulminaciju tačku tog procesa, to može samo umjetnik. To je učinio Balota za onu našu seljačku Istru preko Učke, a za Liburniju Gervais.

Po tome su Balotine (i Gervaisove) pjesme ujedno i dokument. Dokument naše hrvatske seljačke kulture u Istri.

A osobita vrijednost tog dokumenta je u tome što je on napisan u posljednjem času — u dvanaestom uri. Samo malo kasnije, taj dokument ne bi bilo moguće dati ovako potpuno, jer te naše kulture nestaje — nestaje čak i jezika u kojem je Balota fiksirao to historijsko zbiljanje i to stanje u jednom vremenskom odsjeku.

Prigodom izdanja Petris-Jelenovićeve antologije bilo se postavilo pitanje (Barac, Maraković, Balentović), da li bi Balota (i ostali čakavski pjesnici) mogli da dadu takove pjesme u književnom jeziku. To pitanje se za Balotu može i sada postaviti. Za samu umjetničku vrijednost pjesme to pitanje nema većeg značaja, ali u okviru ovog prikaza, uz tumačenje izvora Balotinih pjesama i kulturne sredine iz koje su ponikle, i pitanje jezika ima svoju važnost. Ono što kaže Ignazio Silone u predgovoru svoje »Fontamare« za sebe, moglo bi se primijeniti i na Balotu i na sve nas čakavce i kajkavce. Silone tamo kaže da on iako talijanski književnik, u sebi prevodi kada piše talijanskim književnim jezikom. (La lingua italiana è per noi una lingua... il cui dizionario e la cui grammatica si sono elaborati senza alcun rapporto con noi, col nostro modo di vivere, col nostro modo di agire, col nostro modo di pensare, col nostro modo di esprimerci). A da se čovjek dobro može izraziti, kaže dalje Silone, ne bi smio prevoditi.

Iako je jezik Balotinih seljaka i ribara daleko bliži hrvatskom književnom jeziku nego što je jezik Silonijevih »cafona« talijanskom književnom jeziku,

ono što je Balota izrazio u dijalektu ne bi bio mogao izraziti književnim jezikom. Ne samo da bi se tada izgubio onaj lokalni kolorit, već ni slika ni muzika pjesme ne bi bila ona ista. Jer Balota piše pjesmu mehanički — slika i muzika naviru iz potsvijesti, a ta slika i muzika naše tradicionalne kulture može da se izrazi jedino u stoljetnom izrazu te kulture u — dijalektu.

Da Balota to izražava u književnom jeziku, tada ne bi ta pjesma bila izraz osjećaja potsvijesti, jer Balota se intimno može izražavati jedino u dijalektu.

U tome su Balotine čakavske pjesme suprotnost Nazorovim. Jer dok Nazor proučava stare dalmatinske pisce i svijesno odredi i riječi i oblike, i jambe i daktila, dotle iz Balote pjesma provrije bez obzira na intelekt. Iako Balota piše naučne rasprave odličnim stilom, (jer su naučne rasprave produkt intelekta), pjesmu on ne bi dao ovakovu u književnom jeziku. Balotin jezik i stih naš koji put tako frapira intonacijom stiha Marulića, Lucića ili Gundulića, da bi čovjek na prvi mah pomislio da je to isto što i Nazorov čakavski stih koji je produkt proučavanja. Ali čitajući dalje, osjeti se da je to nesvijestan izraz sadržaja i da je to još jedan dokaz više kako je Balota uspio sintentizirati i izraziti našu hiljadugodišnju duhovnu riznicu u stihu i jeziku kraja i ljudi o kojima pjesma govori.

Zar ovo: Oblačan je dan, ja mislin na naš kraj pak njeje dvore vidin i mali grabrov gaj

ne zvuči isto kao na pr. Da dušu moju tad obujmi veća slas Marina Držića, ili Mavre Vetranica: Još niesam nigda mnio slobodno mogu reć

vaj da će riganio toliku dragos steć A ako mislimo i na to da je Balotina pjesma dokument uhvaćen u objektiv posljednjeg časa, tada i jezik Balotine pjesme ostaje kao dokument našega razvoja i naše hrvatske seljačke kulture u Istri i kao dokaz nepretrgnute kulturne zajednice sa svim hrvatskim krajevima.

Svim time još nije Balotina pjesma objašnjena sasvim, jer ono što smo rekli na ovom mjestu prek neko tri godine prikazujući Gervaisove »Čakavske stihove«, vrijedi i za Balotu, naime, da u Balotinim pjesmama ima osim svega toga još nešto što se ne može izreći, nešto što se može osjetiti jedino čitajući te pjesme — ono što Baudelaire zove magijom.

A takova magija je i ova Balotina zbirka pjesama.

Da bude stvaranje Mate Balote što jasnije i onima koji ga lično ne poznaju, donosimo iz zbirke »Dragi kamen« njegov po prvi put objavljeni životopis, koji glasi: Mate Balota rođen je 28 rujna 1898 u Raklju (jugostočna Istra; ušće Raše). Pučka škola Družbe Sv. Cirila i Metoda u Raklju. Otac mu je namijenio pomorski poziv.

»Liriche Slovene Moderne«

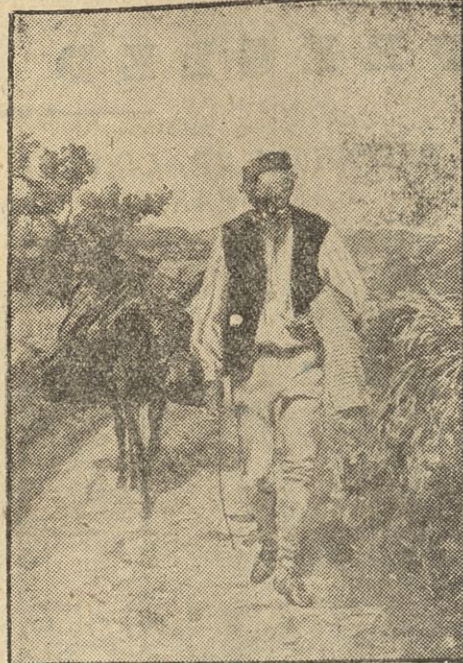
Kako nenavadno je slišati, da je to knjigo izdala naša Akademska založba skupno z napoljskim R. Istituto Superiore Orientale! Knjiga je izšla u Ljubljani na 112 straneh u prikupni obliki. V njej prinaša mladi dr. Luigi Salvini, profesor napoljske orientalske visoke škole, ki je bil pred letom u Ljubljani in na svoje začudenje odkril našo visoko stoječo literaturo, prevedeno slov. pesmi v lepi italijanščini. Je prav za prav zbirka brez posebnih višjih literarnih namenov, v kateri je zastopanih 24 slovenskih lirikov od Ketteja do Faturja, najštevilnejše je zastopan Župančič, za njim pa se vrste po številu pesmi Gradnik, Murn-Aleksandrov, Kette in Srečko Kosovel. Po dve pesmi imajo P. Golia, Joža Lovrenčič in Anton Vodnik. Po eno: Iv. Cankar, S. Sardenko, Voj. Mole, Anton Debeljak St. Majcen, Franjo Albreht, J. Glaser, Igo Gruden, T. Seliskar, Miran Jarc, Jože Pogačnik, France Vodnik, Vida Taufer, B. Vodušek, Mile Klopčič in B. Fatur.

»La Rivista Italiana Politica, Letteraria e Artistica«

ki izhaja v Rimu je prinesla v jun. številki članek prof. L. Salvinija »Književnost in pesništvo med Jugoslavlani«, s katerim je povezano precejšnje število nerimanih prevodov naših pesnikov.

SLOVENSKA MORSKA OBALA

U posljednjem broju revije »Jadranska straža« objavljuje Viktor Pirnat opširan prikaz slovenske obale pod naslovom »Tržaško-istrska morska obala«. Rasprava je ilustrirana lijepim fotografijama (Sv. Križ, Kontovelsko pristanište, Kraška obala s Devinom itd.). Isto tako je u toj reviji ilustrirana i rasprava dra L. Čermelja o brodogradnji na slovenskoj obali koju prenosimo u današnjem broju.

Saša Šantel: Istarski seljak.

Mate je dugo ribario s ocem i u drugim ribarskim družinama, pa je plovio i na čozot-skim trabakulima. Ipak se upisuje u hrvatsku gimnaziju u Pazinu. Za vrijeme dok je polazio gimnaziju, otac je ponovno pokušao da ga dade u pomorsko-strojarsku školu u Puli, ali nije uspio. Mate svršava četiri razreda gimnazije u Pazinu, postaje u ferijama radnik na gradnji tvrđave u Puli i tada ga protjeraju zbog nacionalizma i zatvore (1914). Ostaje godinu dana u Raklju i radi kao radnik i ribar. Na početku rata s Italijom čitav je puljski kotar bio evakuiran i tako se M. B. našao s majkom i dvije sestre kao bjeGUNAC u Moravskoj. Radio je u prvo vrijeme kao radnik na željezničkoj pruzi, ali je odobrenjem ministarstva prosvjete u Beču ponovno primljen u gimnaziju 18 siječnja 1916, koju polazi u Zabrehu, gdje i maturira. U međuvremenu proveo je dvije i po godine u austrijskoj vojsci, od toga pola vremena u pješadiji, a pola u mornarici (Zato i najradije zakantati: Puna Pula mladi marinera. — Op. ur.) Bio je na talijanskoj fronti u isto vrijeme i u istom odsjeku s ocem (1917) 1919 upisao se na filozofski fakultet zagrebačkog sveučilišta (filozofija i slavistika). Ljetni seminar u Beogradu, a zimski i ljetni 1920-21 u Zagrebu. U Zagrebu je položio i pedagoški predispit. Iste godine upisuje se na fakultet za socijalne nauke u Frankfurtu na Majni. U lipnju 1923 promoviran je u Frankfurtu na čast doktora ekonomskih nauka na temelju disertacije: »Von Hauptgründe der geringen wirtschaftlichen Leistungsfähigkeit der slavischen Völker« (O glavnom razlogu gospodarske zaostalosti slavenskih naroda) — u kojoj je obradio problem utjecaja reformacije na misaoni razvoj pojedinih slavenskih naroda. Za cijelo vrijeme sveučilišnih studija, a djelomično i gimnazijskih, Mate Balota se uzdržavao sam, uglavnom novinarskim radom. Ali je i radio kao radnik na različnim radovima, u ribolovu i u tvornicama u Sjevernoj Francuskoj.

1923 je članovnik Industrijske centrale u Beogradu, zatim: knjigovodja tt. Frank i Borovhazi u Beogradu, članovnik Francusko-srpske banke u Beogradu, članovnik belgijskih rudnika u Aleksincu do svibnja 1925. Iste godine suplent Trgovačke akademije u Oslijeku 1926 opet u Beogradu kao novinar, dopisnik »Češkog slova« i »Narodnih osvobođenih«, suradnik »Trgovinskog glasnika«. Od 1926—1928 tajnik Trgovačke komore u Novom Sadu. Iste godine izabran docentom Pravnog fakulteta u Subotici gdje i danas živi. 1934-35 proveo je godinu dana u Francuskoj, Engleskoj i Italiji proučavajući specijalna pitanja seljačkog posjeda.

Mate Balota je pseudonim. Dovolje Hijačint Petris, biograf Balotin i urednik zbirke »Dragi kamen«. Posljednjih dana, u polemici oko »Flacusa«, više puta je taj pseudonim otkriven i u štampi, pa i mi po prvi put, donosimo pravo ime Mate Balote: Dr. Mijo Mirko-vić, redovni profesor Pravnog fakulteta u Subotici. Nadamo se, da nam Balota ne zamjeriti što smo otkrili tu tajnu, koja — uostalom — nije za nikoga više tajna. t. p.

KULTURNE VESTI

— »La desagregation de l'Europe. Essais sur des verites impopulaires« je naslov knjige, ki jo je izdal te dni v Parizu bivši italijanski ministarski predsjednik Francesco Nitti. V knjigi pobija ekstremne politične struje, o katerih pravi, da uničujejo kulturo in civilizacijo. Vendar ni pesimist in upa na boljšo bodočnost.

— Il volto della Jugoslavia«. Pod tem naslovom je imel predavanje znani prof. Umberto Urbani v zavodu za fašistično kulturo v Trstu. Predavanje je vzbudilo mnogo zanimanja posebno v višjih tržaških krogih.

— »La civiltà fascista« znana fašistična revija je prinesla kopico člankov, ki govorijo o Jugoslaviji. Tako je Virginio Gayda napisal članek o sporazumu. Slavista Cronja in Maver sta prispevala članke o našem slovstvu s posebnim ozirom na vpliv italijanske literature.

— »V tržaškem »Piccolu« je priobčil prof. Urbanaz-Urbani članek o Gradnikovi najnoviji zbirki »Večni studenci«. O knjigi se izražajo zelo pohvalno in pravi, da je to zbirka liričnih pesmi najlepših in najglobljih, ki jih je bral v zadnjih letih.

NOVE SLOVENSKE KNJIGE V GORICI

V Gorici je pravkar izšel 22 zvezek »Biblioteke za pouk in zabavo«. Prinaša med drugim povest Franceta Bevka »Bajtar Mihalec«, Milana Bolca »Strahopetnež« in Ferda Plemiča humoresko »Oče Mušnik v parni kopeli«, dalje prevode iz Pirandella, Aleka Konstantinova in dr.

NOVI SLOVENSKI OMLADINSKI LIST U KORUŠKOJ

»Koruški Slovenec«, koji izlazi u Celovcu, javlja, da je odjelene tajnog državnog redarstva u Celovcu dozvolilo izlaženje slovenskog omladinskog lista »Mladi Korotan«. Prvi će broj ovog lista izaći u septembru.

LADJEDELSTVO NA TRŽAŠKO-ISTRSKI OBALI

Slovenski kalafati ob barkovljanski obali in v kriškem pristanišču

V reviji »Jadranska Straža«, številka za julij izšel je ta članek dr. Lava Čermelja.

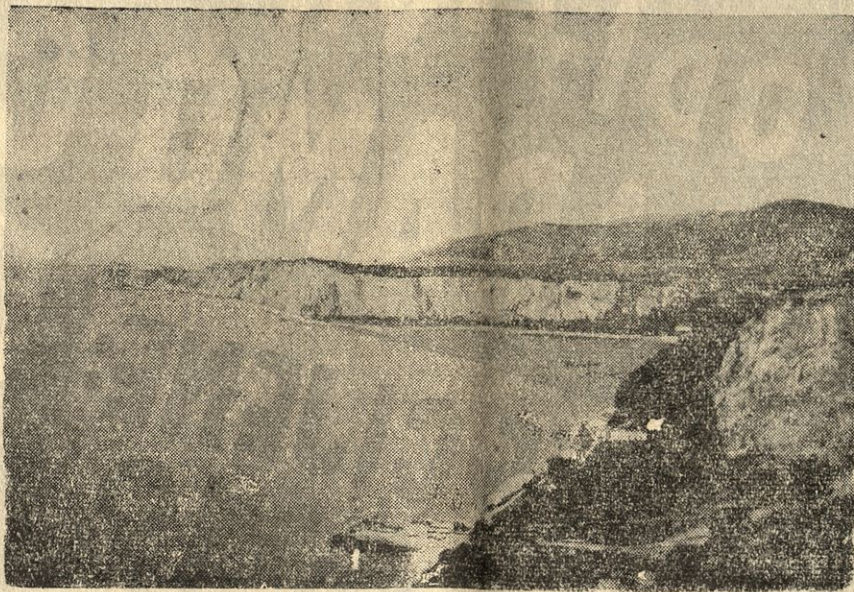
Ko gledaš z Obeliska ali z drugih vrhov grebena, ki obdaja Trst kakor venec, na mesto in na morje pod seboj, se razprostira pred tvojimi očmi vsa slovenska obala. V širokem loku, ki gre od rtiča, kjer stoji piranska cerkev, gor do Devinskega gradu in še dalje onstran Timave do visoko štrlečih tovarniških dimnikov v Trziču, oklepa ta obala Tržaški zaliv. Na vsej njeni dolžini segajo Slovenci prav do morja. Devinski, seslanski, nabrežinski, kriški, grljanski, kontovelski in barkovljanski pristanišča severno od Trsta so zatočišča slovenskih ribičev. Mesteca južno od Trsta: Koper, Izola in Piran, ki imajo pretežno italijanski značaj, ležijo skoroda na otokih, ki so le z ozkim pasom zvezani z obaljo. V obeh mestih pa, ki ležita na sami obali, namreč v Trstu in v Miljah, je prebivalstvo močno pomešano s slovenskim življenjem.

Prav na tem skrajno severnem delu vzhodne jadranske obale, ki jo z vso pravico imenujemo slovensko, se je v zadnjem stoletju silno razmahnilo ladjedelstvo, tako da zavzemajo danes tam poslušne »Združene Jadranske Ladjedelnice« (Cantieri Riuniti dell' Adriatico) prvo mesto na vsem Jadranu. Ta razmah je tesno združen s prehodom od jadric na parnike in se je dejansko pričel leta 1836. ko se je ustanovila paroplovna sekcija že tri leta prej po angleškem vzorcu osnovane Llyodove družbe, katero je tedanji tržaški namestnik Weingartner v poročilu osrednji vladi na Dunaju označil kot »igračo« (eine Spielerei).

Do tiste dobe je bilo ladjedelstvo na Tržaškem dokaj skromno. Najstarejša je bila ladjedelnica Sv. Nikolaja, ki je imela svoj sedež tam, kjer je sedaj Trg starega škvera (Piazza dello Squero Vecchio) v bližini Velikega trga. Do leta 1600 je bila ta ladjedelnica zunaj mestnega zidu. Ko se je mesto razširilo prav do škvera in je bila spričo visokih plamenov, ki so se dvigali pri »kalafatiranju« ladij, velika požarna nevarnost za sosednje hiše, se je ta ladjedelnica proti koncu osemnajstega stoletja opustila in mesto nje se je otvorila nova na obsežnem zemljišču poleg sedanje evangelske cerkve za glavno pošto, kjer stoji še danes ogromna stavba z napisom »Cantiere Panfili«. Panfilijeva ladjedelnica je začela poslovati l. 1779 in do njenega konca l. 1851, so v njej zgradili 639 večjih in manjših ladij, med njimi tudi že 30 parnikov, seveda tudi te iz lesa. Iz te ladjedelnice je izšel l. 1818. trup prvega tržaškega parnika »Carolina«, za katerega pa so morali naročiti stroj in kotel iz inozemstva. V njej so zgradili l. 1826 tudi ladjico, s katero je Čeh Jožef Ressel napravil prve poizkuse z vijakom na ročni pogon, in tri leta pozneje ladjo »Civetta«, ki je prvič z vijakom na paro rezala valove Tržaškega zaliva. Resselu ni bilo dano, da bi dočkal priznanje svojih zaslug. L. 1857. je na službenem putovanju podlegel boleznem v Ljubljani, kjer počivajo njegovi zemski ostanki na pokopališču pri Sv. Krištofu. Letos su mu odkrili na ljubljanski tehniški spominski steber. Trst se do danes ni še oddolžil njegovemu spomenu. Spomenik, ki je bil namenjen Trstu, so spričo odpora tržaškega magistrata postavili pred tehnično visoko šolo na Dunaju. Tržaški Italijani niso mogli pač pozabiti, da je Ressel v revolucionarnem letu 1848 tedanjega vojaškega gubernatorja grofa Gulyaya zaprosil za »visoko dovoljenje«, da bi smel s perkusijsko granato, ki jo je sam izumil, uničiti avstrijsko vojno brodogradilnico, katero je dejansko bilo v rokah revolucionarjev. Za napad na to »sovražno« brodogradilnico bi se poslužil lahkih beneških enojambornikov, ki so bili tedaj v tržaški luki. Do te morske bitke, gotovo edine svoje vrste, med avstrijskimi vojnimi ladjami z italijansko posadko in beneškimi »peničami« z avstrijskim moštvo pa ni prišlo. Pač pa je zaradi tega predloga Ressel ostal brez spomenika v Trstu.

Ko se opustili Panfilijevo ladjedelnico, ker so tam zasuli morje za novo luko, je nastalo več škverov v škedenjskem zalivu: S. Lorenzo, Ruzzier, Rossi in Bonomo, v katerih so še skozi dobro desetletje gradili ladje iz lesa. Tudi severno od samega mesta, namreč v Barkovljah ali, kakor so tedaj pravili, pri Sv. Jerneju, je nastal večji škver, ki je stalno zaposloval od 25 do 30 kalafatov, skoro izključno slovenskih domačinov. V tej ladjedelnici so gradili manjše ladje in »maone«, pa tudi večje »škune« za daljše morske vožnje. V začetku devetdesetih let so to ladjedelnico prenesli onstran starega svetilnika. Kier je bil barkovljanski škver, je imel po vojni svoj dom prvi in edini slovenski veslarski klub na našem Jadranu »Sirena«, dokler ga ni jeseni 1927 fašistična oblast razpustila ter vse njegovo imetje in ladje izročila veslarskemu društvu »Diadora«, ki so ga ustanovili italijanski iredentisti iz Dalmacije.

Manjši škverji so bili v samem mestu ob začetku pomola, kjer stoji stari svetilnik in še do leta 1882. so kalafatirali ladje v plitvem odseku tržaške luke, ki so ga imenovali »Sacchetta«.

Kraška obala — Sistijski zaliv

Leta 1836. je Llyodova družba ustanovila v Trstu lasten arsenal, kjer so izdelovali parne stroje in kotle. Ladjne trupe so v prvih letih gradili v Panfilijevi ladjedelnici, in ko je ta prenehala, v novi ladjedelnici Sv. Marka, ki jo je leta 1840. otvoril Benečan Tonello na zemljišču, ki mu ga je podarila avstrijska vlada. Prvi Llyodov arsenal je bil v zagati ob trgu Campo Marzio. Leta 1853. pa so začeli graditi novi Llyodov arsenal z ladjedelnico in strojno tovarno iz belega kraškega mramorja v neposredni bližini ladjedelnice Sv. Marka. Skoro vse ladje Avstrijskega Lloyda pa tudi veliko drugih parnikov je bilo zgrajenih v tem arsenalu. Z izbruhom svetovne vojne se je delo v Llyodovem arsenalu ustavilo in v povojni dobi se niso njegova vrata več odprla tisočim delavcem, ki so bili prej tam zaposleni.

Že veliko prej (l. 1872.) je morala ustaviti delo ladjedelnica Sv. Marka in je počivala tja do leta 1898., ko se je združena s strojno tovarno »Stabilimento Tecnico Triestino«, ki je že prej sodelovala z ladjedelnico Sv. Roka pri Miljah, vzbudila k novemu življenju in razmahu. V ladjedelnici Sv. Marka so se do leta 1914. zgradile domače skoraj vse ladje avstrijske vojne mornarice. V povojni dobi se je delo v njej zopet razmahnilo, saj so tam splavili največjo ladjo, ki je bila dosedaj sploh zgrajena v Trstu, »Conte di Savoia«. Od leta 1930. sta ladjedelnica Sv. Marka in Stabilimento Tecnico Triestino združena z ladjedelnico v Trziču v veliko industrijsko podjetje, si nosi ime »Cantieri Riuniti dell' Adriatico«.

Da si so bile vse omenjene ladjedelnice na slovenskem ozemlju, so vendar v njih gospodarili tujci. Veliko Slovencev je bilo in je še danes v njih zaposlenih, po večini seveda delavcev, toda tudi marsikateri uradnik in tehnik. Tako se je pri notranji dekoraciji morskih velikanov »Saturnia«, ki jih je zgradila tržaška ladjedelnica, posebno odlikoval slovenski slikar Avgust Černigoj, ki se je rodil leta 1898. v Trstu. Ni je pa ladje, ki je bila v zadnjih štiri-desetih letih zgrajena v Trstu ali ki je priplula v tržaško luko, da je ne bil naslikal drug slovenski slikar, Pavel Klodič vitez Sabladski, rojen v Trstu l. 1887. Ogromno je njegovo delo na tem polju. Gotovo ni paroplovne urada v Trstu, čigar sten ne bi krasile Klodičeve slike.

V zadnjih letih pred vojno so pa bili tudi že prvi začetki naše jugoslovanske plovne organizacije v Trstu. Hotelska družba Grljan si je nabavila majhen parnik, ki je prevažal kopalne goste do kopalnišča in hotelov v Grljanu, ki so bili v slovenski posesti. Parniku so dali ime »Vida« po lepi Vidi, o kateri nam poje narodna pesem, in ki je baje živela tam nekje pod Devinskim gradom. L. 1917. pa so bili v Trstu postavljeni temelji jugoslovanske paroplovne družbi »Oceania«.

Če so bili Slovenci v velikih ladjedelnicah in arsenalih samo delavci v službi tujega gospodarja, so bili in so še vedno samostojni obrtniki na vseh onih malih škverih, ki jih srečamo na obali od barkovljanskega portiča gor do izliva Timave v morje. Še malo let pred vojno je bil na barkovljanski obali tam, kjer se odcepi cesta na Kontovel, manjši škver, kjer so gradili razne čolne, zlasti take, s katerimi so nabirali ob obali debelejši pesek in kamene in ga dovažali ladjam v luko kot »zavoro«, da so z njo podtežili ladjin trup, ako ni bilo zadostnega tovara. Tega škvera danes ni več, pač pa je tik ljudskega kopalnišča še škverič, kjer popravljajo barkovljanski ribiči svoje ladje.

Podoben majhen škver ima tudi kontovelski pristan ob cesti, ki pelje v Miramar. Tam je svoje dni pesnik Anton Aškerc kramljal s slovenskimi ribiči in zbiral motive za svoje »Jadranske bisere«. Med ribiči je bil tudi hudomušnež, ki mu je natezel marsikatero zgodbo, katera je nastala v njegovi domišljiji.

Kakor so našli kontovelski ribiči svojega pesnika v Antonu Aškercu, tako ima

jo kriški ribiči in kalafati svojega slikarja v domačinu Albertu Sirku, ki živi sedaj daleč od svojega morja na zelenem Štajerskem. Toda z dušo je še vedno tam pod Sv. Križem, ki ga je tako lepo opeljal lgo Gruden. V mislih se vozi s kriškimi ribiči v »ščifi« na »guže« ali pomaga kalafatom na kriškem škveru.

Slikar Sirk me je tudi opozoril na posebno vrsto čolnov, ki so jih še pred kakimi štiridesetimi leti na škveru pod Sv. Križem izdelovali iz dolgih hrastovih hlobov. Pravili so jim »čupe«, čupa je imela obliko cigare, merila je v dolžini do šest

TRŽAŠKA LUKA PO ANSCHLUSSU

Trst, julija 1938. — Po priključitvi Avstrije k Nemčiji so se pojavile v Trstu govornice, da bo tržaška luka v svoji konkurenčni borbi proti Hamburgu in ostalim pristaniščim v severni Nemčiji izgubila ugodnosti, ki se jih je na ozemlju nekdanje Avstrije zagotovila s tako zvanimi jadranskimi železniškimi tarifami. Italijanska vlada je takoj odločno demantirala njih dejanski pomen z izjavo, da bo tudi v novem položaju branila tržaške interese. Koncem maja je bil med Nemčijo in Italijo sklenjen sporazum, o katerega vsebini objavljeni komunikacije sicer ni povedal ničesar, a se je naknadno vendarle izkazalo, da tržaška luka po priključku Avstrije k Nemčiji formalno ni ničesar ali vsaj ne mnogo izgubila.

Po poročilih, ki so jih objavili berlinski »Allgemeiner Tarif-Anzeiger«, dunajska »Neue Freie Presse« in tržaška dnevnik, se bodo brskone s 1. januarjem prihodnjega leta zares ukinile vse dosedanje ugodnosti, ki jih je bivši avstrijski režim zagotovil tržaški luki, predvsem tako zvana jadranska železniška tarifa, spričo katere je bil železniški prevoz blaga iz Avstrije v Trst za 12 do 15 odstov cenejši kakor v smeri proti Hamburgu in Bremenu. Že s 1. junijem so bile ukinjene tudi druge olajšave izven tega tarifnega sistema, ki so se nanašale zlasti na uvoz bombaža, kave, čaja in drog v Avstrijo. V veljavi pa bodo baje ostale vse dosedanje tranzitne tarife za promet med Trstom in Češkoslovaško ter deloma Madžarsko preko avstrijskega ozemlja.

Nemški tarifni sistem se bo s pričetkom prihodnjega leta sicer razširil na Avstrijo, a Trstu se bodo mesto dosedanjih ugodnosti zagotovile nove, ki se bodo načeloma opirale na sporazum, ki je bil sklenjen med Italijo in Nemčijo že leta 1925. Po najnovijem dogovoru je nemška vlada prevzela obveznost, da tržaški luki ne bo prikrajšala njenih dosedanjih tarifnih privilegijev, da tudi ne bo izdala nikakih drugih posebnih ukrepov za promet po železnicah, cestah ali rekah, spričo katerih bi se zunanji promet avstrijske dežele preusmeril proti severozapadu. Dogovorjeno je bilo tudi, da se bodo avstrijski uvozniki in izvozniki v plačilnem prometu s Trstom lahko posluževali nemške mesto težko dosegljivih tujih valut. Na osnovi posebne konvencije med italijanskimi in nemškimi državnimi železnicami pa bo nemško prometno ministrstvo izdalo specialni tarifni seznam za avstrijski železniški promet na progah proti Trstu (preko Maribora, Jesenic in Trbiža) in obratno, po katerem bo prevoz avstrijskega blaga na teh progah do Jadrana še zmerom za 10 odstov cenejši kakor na kombiniranih železniških in rečnih progah proti Hamburgu in Bremenu. Normalno so bili tržaški interesi na ta način zares zaščiteni. V okviru novega sporazuma in pri vpoštevanju Trstu na osnovi priznanih tarifnih privilegijev se bo sicer lahko še nadalje razvila kolikor toliko svobodna konkurenca med Trstom in Hamburgom ter Bremenu. Po podatkih »Popola di Trieste« se je ta konkurenca že v poslednjih treh letih ne glede na avstrijske jadranske tarife razvila v prilog obeh nemških luk. Od skupne količine avstrijskega blagovnega prometa v Trstu in Hamburgu je leta 1934 odpadlo na Trst

metrov, široka in globoka pa je bila komaj 70 centimetrov. Še pred nekaj leti je videl Sirk tak čoln v portiču pod Nabrežino. Čupa je bila dokaj nerodna in le spreten ribič je lahko varno vozil z njo po morski gladini.

Danes ne gradijo ne na kriškem škveru ne v sosednjih portičih več ladij, pač pa popravljajo tam še vedno poškodovane ribiške barke. Barko zvečejo na suho in jo položijo na »škanjo«. Tako imenujejo ogrodje, ki ga sestavljajo iz lesenih kvadrov, ki jih zvežejo s »klamfami«. Pod ladijinim trupom sežigajo suhi »paljud«, to so drobne trstike in travo, ki jo nabirajo v močvarah pri Trziču. Tako ožigajo staro »peglo« (smolo) na ladiji in jo nato strgajo s posebnim trioglatim železom (rašketom). Ko so tako očistili ladjo, pogledajo, kje »dela vodo«. Segnite ali od črvov načete doze nadomeščajo z novimi, špranje med posameznimi dogami (komezure) zadevajo s »štupo« (predivom), ki so jo prepočili s katranom. Nato prevlečejo ladijin trup na novo z vročo smolo.

Čim je barka popravljena, položijo jo na »škanjo« »važo«. Ta priprava sestoji iz dveh težko okovanih hrastovih tramov, ki sta v primeri medsebojni razdalji zvezana z železnimi prečkami. Ko zmaknejo škanjo se barka usede na vašo. Čim nastane plima, položijo jo višje ob obrežju z lojem namazane hrastove late, po katerih vlečejo vašo z barko vred v morje. Težka vašo se pogrezne na dno in barka zaplaval zopet do morski gladini.

Primitivno je še to postopanje naših kalafatov ob morski obali. Tako so ravnali že njihovi očetje dede in pradedje. Toda prav ti kalafati ob barkovljanski obali in v kriškem pristanišču utegnajo z največjim zanimanjem in z najglobljin razumevanjem pozdravljati veliko torpedovco, ki bo kot druga splavljena v naših domačih pristaniščih in ki bo nosila ime slovenske prestolnice »Ljubljana«. Težko jim bo samo pri srcu, da ne moreju javno dati duška svojemu veselju in svoji radosti.

Lavo Čermelj

82,2 odstov, leta 1937 pa 76,3 odstov. Vendar pa ta diferenca, ki se v bodoče verjetno ne bo mnogo povečala, stvarno ne bo odločilna za nadaljno usodo tržaške luke in njenega pomorskega prometa.

Njen problem tiči v dejanskem bodočem razvoju avstrijskega zunanega prometa. Doslej je Avstriji pripadal glavni delež prometa v tržaški luki. Iz Avstrije so izvažali preko Trsta v prvi vrsti les in železno rudo, deloma tudi živino in industrijske izdelke. Vprav prva dva avstrijska izvozna elementa pa spadata med poglavitne nemške uvozne predmete. Zato je odločilnega pomena, ali se izvoz tega blaga iz avstrijske dežele ne bo preusmeril v nemške industrijske centre, kolikor ne bo blago v vse večji meri predelano v domači industriji za nemški konzum. V takem primeru bi bile tudi zgoraj omenjene spremembe tarifnih ugodnosti za tržaško luko brez pravega pomena. Vsekakor se bodo rezultati novega gospodarskega odnosa do avstrijske dežele pokazali tudi že pod sedanjim začasnim jadranskim tarifnim režimom, najdalje do konca tega leta brskone pa že do bližnjega septembra ko se Trstu v okviru obiska ministrskega predsednika obeta nedvomno odločilni gospodarsko-politični dogodek.

JUGOSLAVIJA I BUDUČNOST TRSTA

Zagrebački »Jugoslovanski Lloyd« piše pod gornjim naslovom slijedeče:

U poslednje vrijeme može se u londonskim listovima nailaziti na češće članke izvještaje, koji se bave privrednim pregovorima. Što se vode između Jugoslavije i Italije. Vidi se očito, da londonski listovi posvećuju naročitu pažnju tim pregovorima, koji da se u glavnome tiču budućnosti Trsta. Pregovori u tom pravcu vode se prema pisanju engleske štampe — na osnovu talijanskog predloga po kojemu bi Jugoslavija imala do dobiti u Trstu bivšu avstrijsku slobodnu zonu i bivša avstrijska javna skladišta.

Priključkom Austrije Njemačkoj ta zona i ta skladišta izbačena su iz funkcije, jer će od sad kako se po svemu vidi, vanjska trgovina bivše Austrije ući potpuno u sklop opće njemačke vanjske trgovine, koja ima već utvrđene svoje putove, gravitirajući prvenstveno prema Hamburgu.

U tretiranju trgovinskih odnosa između Jugoslavije i Italije i obratno s osobitim obzirom na to novonastalo stanje u Trstu dolazi u obzir i uredjenje posebnih međusobnih povoljnih prevoznih tarifa koje bi omogućile

da se izvoz iz sjevero-zapadne Jugoslavije u glavnome usredotoči u Trstu.

Po vijestima londonskih listova pregovori u ovom smislu nisu još dovršeni i vode se u vrlo prijateljskoj atmosferi. (Iznoseći ovo, moramo istaći, da svaki zaključak u tom pogledu mora biti donešen samo u skladu s interesima trgovinskog prometa u našim domaćim lukama, u nazočnom slučaju naročito s interesima Sušaka kako se ne bi desilo da zbog Trsta budu oštećeni naši jadranski interesi. Zbog toga je potrebno da o svim pregovorima bude tačno upućena naša javnost i naši interesirani pomorski krugovi), završava »Jug Lloyd«.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

DRUŠTVO SOČA-MATICA

Redni občni zbor smo imeli 18. junija t. l. pri Levu v Ljubljani in podali smo račun o svojem hiševanju v 1937.

1. Predsednik dr. Dinko Puc je pozdravil vse zborovalce Sočane, a še posebno Taborjane in vse zastopnike nacionalnih udruženj; izrecno je povdaril pozdrav zastopniku SJEU dr. Branku Vrčonu.

V daljšem programskem govoru je predsednik izražaval upanje, da šele prične marčni sporazum našemu narodu onkraj meje vsaj toliko pravic, kolikor jih imajo nezadovoljne nemške manjšine v bratski CSR. Povdarjal je osamnajstletno delo naše Soče, ki je bilo posvečeno blagru sem pribeglih emigrantov in ilustraciji ne ravno rožnatih razmer tam pri nas doma. Vsled marčnega sporazuma smo dolžni, da želimo mirno sožitje z vsemi narodi, a tudi svojim manjšinam na zapadu in severu.

2. Poročilo o delu glavnega odbora in vsega društva z vsemj odseki (prirediteljski, predavateljski, socialno-gospodarski, obitelj Istra in narodne noše) je podal tajnik Urbančič Alojzij, Z dolgim predavanjem nam je vzorno očrtal vse Sočine prireditve z odkritjem S. Gregorčičevega spomenika vred. Opisal nam je v 30 odstavkih vse nacionalno, socialno in prosvetno Sočino delo, a ni pozabil na zahteve naših narodnih manjšin pri nas tam doma na Primorskem in v tužnem Korotanu.

3. Neumorni blaginik Sfiligoj Josip poroča v podrobnih zneskih, da je bilo dohodkov Din. 52.880.— skupnih izdatkov z vsemi socialnimi podporami Din. 52132, da nam ostane suficit Din. 748, da si je društvo Soča-Matica zgradila G. Gregorčičev spomenik.

Pogrebni in podporni sklad ima 80.000 din in v hranilni knjižici obmrtnega sklada je še 2000 din. kar dokazuje, da je odbor skrbno gospodaril z društvenim imetjem, kar je priznalo tudi društveno nadzorstvo, ki je izreklo razrešnico odboru in požrtvovalnemu blaginiku.

4. Tajnik Urbančič je po Zvezinih poročilih pripovedoval o povodenjskih nezdah med našimi agrarnimi kolonisti v Benici in Peteševcih, na kar je občni zbor soglasno odobril oziroma pomnožil odborov predlog: »Primorskim poplavljenecem v Benici in Peteševcih se nakupi živil za 3000 Din., a Sočani dr. Anton Šapla, Gorkič Franc in Saksida Rudolf uredite to obdaritev sporazumno z društvom Soča v Dolnji Lendavi.

5. S posebnim zadovoljstvom in velikim odobravanjem se je izvolilo za predsednika dr. Dinka Puc a, za odbornike namestnike in v nadzorstvo pa večinoma prejšnjih funkcionarje, ki so že prekaljeni narodni delavci s svoje rodne grude.

6. Dr. Vrčon Branko je v lepem govoru izrekel v imenu Zveze emigrantskih jugoslovanskih društev svoje čestitke k tolikim uspehom in povdarjal, da je Soča-Matica v Ljubljani najagilnejše in najmočnejše emigrantsko udruženje, ki razumeva boj za pravice svojih rojakov.

Z mnogimi spodbudami za nadaljne akcije ob proslavi dvajsetletnice svobodne domovine je predsednik zaključil ta redni občni zbor in vsa znamenja na nebu kažejo, da bo bistra Soča nadaljevala v svojem teku od izvira do izliva..... da se vresničijo prerokovanja ljubljenca planinskega raja.....

Druge usmene novine O. S. u Sušaku

Sušak, 19 jula 1938. — U nedjelju dne 17 o. mj. u 10 sati prije podne održala je Omladinska sekcija društva »Istra« u Sušaku drugi broj svojih Usmenih novina. Glavno predavanje održao je Dušan Tumpić o temi: »Povodom godišnjice spaljivanja Balkana«, u kojem je prisutne upoznao sa događajima koji su se zbili u Trstu na 13 jula 1920. Osim toga je Ivan Črnja recitirao svoje pjesme: »Težak«, »Dobro nam je ovdje biti!« i »Pod ladanjom«. Na programu su bile još i sitne vijesti. Priredba je u svakom pogledu uspjela.

M. B.

Iz O. S. Udruženja I. T. G. u Beogradu

Na opći zahtjev priredjuje Omladinska sekcija Udruženja I. T. G. u Beogradu ponovno cjelodnevni izlet na Umku i to u nedjelju 24 o. mj.

Ovaj put polazimo brodom i to ujutro u 8 sati, a vraćamo se naveče u 20 sati. Cijena brodu je 10 Din., tamo i natrag.

Kao i prošli put, tako će i sada početi s nama glazba sa svim ostalim rekvizitima koji su potrebni da zabava bude još bolja nego prošli put.

Hranu se može ponijeti, a može se dobiti i tamo.

U subotu 23 o. mj. održat će se u 20 sati u društvenim prostorijama članski sastanak sa predavanjem i sitnim novostima.

Odbor

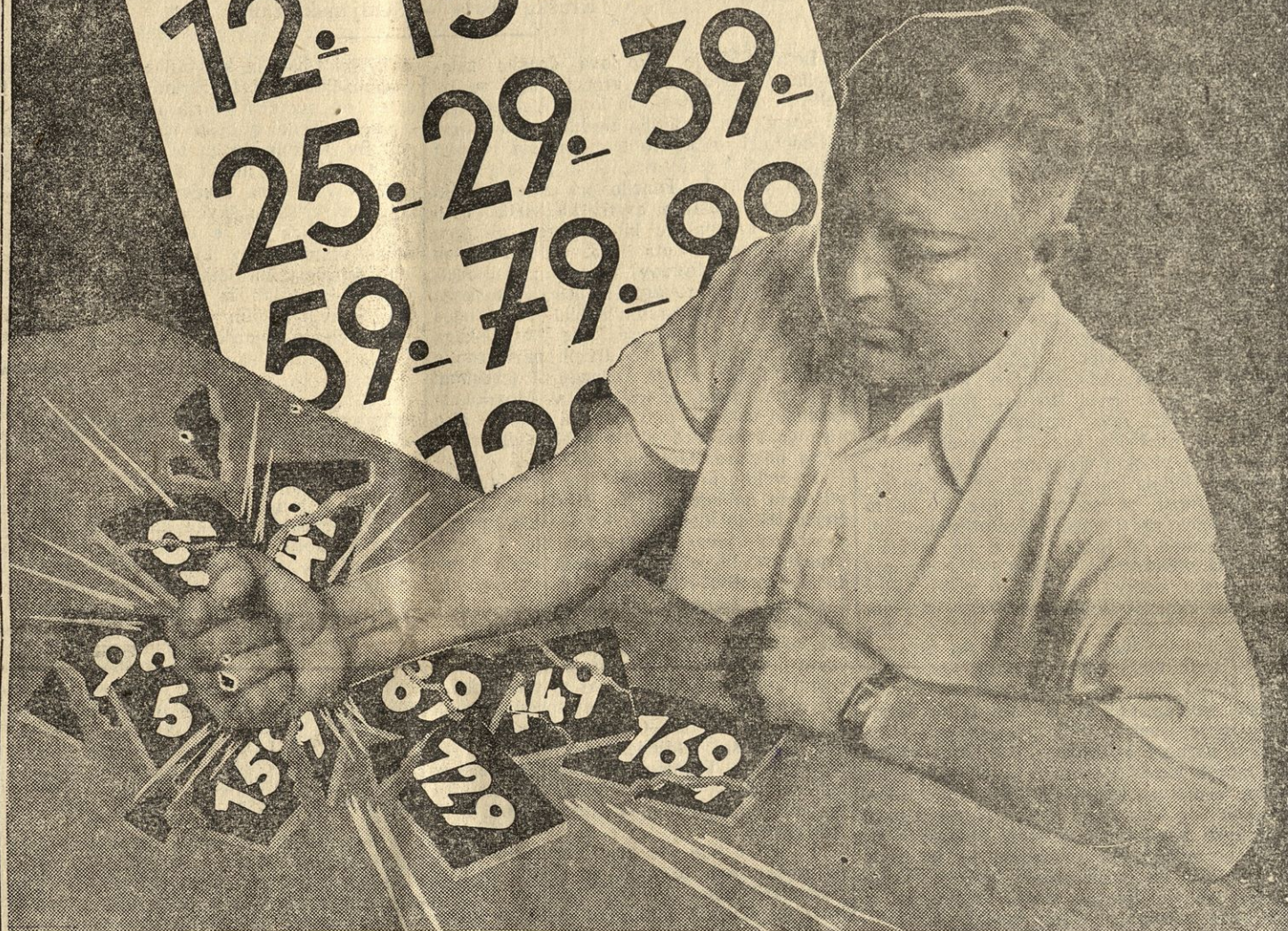
OD 17. VII
OBARAMO CIJENE
OBUĆI!

NOVE CIJENE:

12.- 15.- 19.-

25.- 29.- 39.-

59.- 79.- 99.-

DOBITE - UVJERITE SE!

Bato

POZOR OMLADINCI!

Neki omladinci su predložili da bi se povodom održavanja omladinske konferencije posvetio jedan broj »Istre« našoj omladini. To nije moguće, ali jedan dio lista se tim povodom može posvetiti omladinskom pitanju.

Budući da broj od 5 augusta izlazi na 8 stranica, odlučili smo da jedan dio tog broja rezerviramo za članke o omladini i priloge same omladine. Do sada smo za tu rubriku dobili jednu pjesmu u dijalektu i jednu raspravu, pa pozivamo omladince da nam najdalje do 2 augusta dostave svoje priloge. Mogu biti hrvatski i slovenski, ali neka budu kratki i stvarni. I članke starijih o omladini i omladinskom pitanju primamo za taj broj.

Sada je red na omladini da za taj broj doprinese dobre sastavke.

OMLADINSKA KONFERENCIJA

Sušak, 19 jula 1938. — Iz omladinskih krugova saznajemo da se Prva konferencija naših omladinskih organizacija neće održati u Zagrebu nego u Sušaku. U stvari pitanje još nije konačno riješeno, pa ćemo o tome pitanje izvijestiti u slijedećem broju našega lista.

Proslava 30-godišnjice mature u Pazinu

U listu »Istra« bilo je pred par mjeseci objavljeno, da II. maturanti hrvatske gimnazije u Pazinu kane 14 i 15 kolovoza u Zagrebu proslaviti 30 godišnjicu svoje mature. Ulogu pripremnog odbora za ovu proslavu preuzeli su — prema okružnici, koju su poslali svim drugovima — dr. Srećko Culja, sveučilišni profesor u Zagrebu i Ivo Knežić, penzionirani bankovni činovnik u Zagrebu. — Medjutim ništa više nije bilo objavljeno u »Istri«, da li će se ta proslava održati ili ne će, a niti je meni na moje pismo u toj stvari odgovorio dr. Srećko Culja (vjerojatno zato, jer nije u Zagrebu, nego možda negdje na ljetovanju). Tako sam ja sada u nezvjesnosti, da li će se ta proslava održati ili neće.

Pa pošto neznam adrese drugih kolega u Zagrebu, na koje bi se mogao obratiti, to pozivam članove pripremnog odbora, da bilo meni lično u Osijek ili putem oglasa u listu »Istra«, javu da li će se održati ili ne ta naša proslava 30 godišnjice mature. Dr. Martin Klunčić, sudac okr. suda u Osijeku.

* Boljun. — 68 godišnji Ivan Kurelić pok. Antona pao je tako nesretno s trešnje da je zadobio teške unutarnje ozljede i prelom rebra da je morao biti prevezen u puljsku bolnicu.

60-letnica univ. prof. dr. St. Lapajmeta

Ljubljana, julija 1938. — (Agis). — Šestdesetletnici našega rojaka g. univ. prof. dr. Stanka Lapajmeta je posvećena zadnja številka »Slovenskega Pravnika«. Uvodni članek posvećen jublantu, opisuje njegovo djelo, s katerim si je pridobil lepih zasluga za razvoj naše pravdne vede. poleg tega pa prinaša tudi jublantsvo sliko. Številnim čestitkama se pridružujemo tudi mi in želimo uglednemu rojaku, da bi še vrsto let uspešno delal na polju vede in znanosti!

Prve štamparije u Trstu

Neumorni istraživač istarske povijesti i popularizator Istre, g. Nikola Žic objavio je u posljednjem broju »Grafčke revije« raspravu o prvim štamparijama u Trstu. U raspravu donijete su i reprodukcije naslovne strane hrvatske i talijanske knjige »Rasabranje cvjeta krieposti«, Nikole Belinića štampane u Trstu 1809.

U posljednjem broju časopisa »Hrvatska prosvjeta« nastavlja g. Žic svoju raspravu o doseljenju Hrvata iz Dalmacije u Istru koju je započeo u prethodnom dvobroju te revije.